

บทที่ 3

มาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับการควบคุมการใช้ถุงพลาสติกของผู้ประกอบการในเขตพื้นที่นิคมอุตสาหกรรมของต่างประเทศและประเทศไทย

การควบคุมการใช้ขยะถุงพลาสติกของผู้ประกอบการในพื้นที่นิคมอุตสาหกรรมของต่างประเทศและประเทศไทยนั้น จะเห็นได้ว่า เรื่องดังกล่าวทุกภาคส่วนต่างให้ความสำคัญ โดยการออกนโยบาย กำหนดกลไกควบคุมและมาตรการทางกฎหมายที่เกี่ยวข้อง เพื่อควบคุมการใช้ถุงพลาสติกในพื้นที่นิคมอุตสาหกรรมให้มีประสิทธิภาพ ดังนี้ ในบทนี้จึงได้มีการทบทวนมาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับการควบคุมการใช้ถุงพลาสติกของผู้ประกอบการในเขตพื้นที่นิคมอุตสาหกรรมของต่างประเทศและประเทศไทย เพื่อนำข้อมูลที่ได้จากการทบทวนงานวรรณกรรมไปใช้ในการวิเคราะห์และเสนอแนะต่อไป ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

3.1 มาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับการควบคุมการใช้ถุงพลาสติกของผู้ประกอบการในเขตพื้นที่นิคมอุตสาหกรรมของต่างประเทศ

ในเรื่องการควบคุมการใช้ถุงพลาสติก ในต่างประเทศไม่ว่าจะเป็นยุโรป เอเชีย แอฟริกา จะมีการจัดการขยะถุงพลาสติกที่ดี โดยประเทศดังกล่าวจะมาตรการทางกฎหมายที่ได้ออกมาบังคับใช้ หรือมาตรการเชิงสมัครใจ หรือแบนถุงพลาสติก ซึ่งจากการศึกษามาตรการทางกฎหมายของต่างประเทศจะได้ผลดี จึงทำให้เป็นที่มาที่ประเทศไทยควรไปศึกษาแนวทางมาตรการทางกฎหมายของต่างประเทศมาเป็นแบบอย่างที่จะนำมาใช้ในประเทศไทย

3.1.1 อนุสัญญาบาเซลว่าด้วยการควบคุมการเคลื่อนย้ายและการกำจัดของเสียอันตรายข้ามแดน¹ (Basel Convention on The Control of Transboundary Movements of Hazardous Wastes and Their Disposal)

---

¹ กรมควบคุมมลพิษ กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. (2564). *อนุสัญญาบาเซลว่าด้วยการควบคุมการเคลื่อนย้ายข้ามแดนของของเสียอันตรายและการกำจัด*. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก: http://pcd.go.th/info_serv/haz_basel.html. [2564, 14 มิถุนายน].

อนุสัญญาบาเซลนี้จะเป็นมาตรการทางด้านกฎหมายระหว่างประเทศโดยใช้บังคับระดับสากล โดยใช้กับเรื่องการเคลื่อนย้ายของเสีย เป็นเครื่องมือควบคุมในการจัดการของเสียอันตราย ซึ่งมีสาระสำคัญ คือ ควบคุมการเคลื่อนย้ายของเสียอันตรายโดยเริ่มต้นตั้งแต่ต้นทาง คือการนำเข้า ส่งออก และนำของเสียอันตรายไปสู่ประเทศอื่น โดยกำหนดต้องให้แจ้งข้อมูลล่วงหน้า และจะไม่มี การอนุญาตให้เคลื่อนย้ายข้ามพรมแดนเด็ดขาด ถ้าไม่มีการได้รับอนุญาตหรือยินยอมจากรัฐผู้นำเข้าและ รัฐที่นำผ่านพรมแดน นอกจากนี้ยังต้องจัดให้มีเอกสารในการเคลื่อนย้าย การบรรจุหีบห่อ การติด ฉลาก และต้องมีการขนส่งโดยต้องใช้วิธีการที่ได้มาตรฐานสากล รวมถึงต้องมีการประกันภัยด้วย และต้องมีพันธบัตรหรือหลักประกันทางการเงิน และต้องรับผิดชอบในการนำกลับของเสียภายใน 30 วัน ซึ่งหากจะไม่สามารถกระทำการได้ตามที่กล่าวคร่าว ๆ มาข้างต้น จะถือเป็นการลักลอบ เคลื่อนย้ายข้ามแดนอย่างผิดกฎหมาย โดยอนุสัญญาบาเซลนี้มีเนื้อหาที่เป็นสาระสำคัญประกอบด้วย ดังต่อไปนี้

1) ลดการเคลื่อนย้ายของเสียอันตรายข้ามแดนให้น้อยที่สุด โดยการจัดการอย่างเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม

2) บำบัดและกำจัดของเสียอันตรายใกล้กับแหล่งกำเนิดมากที่สุดที่จะเป็นไปได้ โดยการจัดการอย่างเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม

3) ลดการก่อกำเนิดของเสียอันตรายทั้งในเชิงปริมาณและความเป็นอันตราย ซึ่งข้อบัญญัติของอนุสัญญาบาเซล ประกอบด้วย 29 ข้อบท(Article) และ 9 ภาคผนวก (Annex)

วัตถุประสงค์ทั่วไปของอนุสัญญาบาเซล คือ จะมีการเน้นเรื่องเกี่ยวกับการป้องกัน สุขภาพมนุษย์และสิ่งแวดล้อมจากสิ่งที่เป็นผลกระทบซึ่งเกิดจากของเสียอันตราย นอกจากนี้ ยังได้มีการนิยามคำว่า “ของเสียอันตราย” ตามข้อ 1 และภาคผนวก 1, 2, 8 และ 9 ของอนุสัญญา บาเซล โดยจะให้มีการพิจารณาจากแหล่งกำเนิดและหรือองค์ประกอบของคุณลักษณะของของเสีย และนิยามของคำว่า “ของเสียอื่น” ตามข้อ 1 และภาคผนวก 2 ของอนุสัญญาบาเซล ซึ่งทำให้เราสามารถนำมาพิจารณาในคำนิยามของประเทศไทยว่าจะหมายถึงสิ่งใดบ้าง

พันธกรณีของอนุสัญญาบาเซลนี้ที่เกี่ยวข้องกับเป้าหมายหลัก ที่จะศึกษาในอนุสัญญาฉบับนี้เพื่อให้เกิด คือ

1) ลดการเกิดของเสียอันตรายและการส่งเสริมการจัดการของเสียอันตรายอย่างเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมไม่ว่าสถานที่บำบัดกำจัดจะอยู่ที่ใดก็ตาม

2) การกำจัดของเสียข้ามแดนของของเสียอันตรายยกเว้นเมื่อการเคลื่อนย้ายนั้น เป็นไปตามหลักการของการจัดการของเสียอันตรายอย่างเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม

3) ระบบกฎหมายที่ใช้กับกรณีที่มีการเคลื่อนย้ายข้ามแดนเมื่อได้รับอนุญาตให้มีการเคลื่อนย้ายข้ามแดน

จากวัตถุประสงค์ของอนุสัญญาบาเซลข้างต้น จะศึกษาวัตถุประสงค์ในข้อที่ 1 เพราะจะสามารถช่วยให้เกิดการลดการเกิดของเสียและส่งเสริมเรื่องการจัดการของเสีย²

อนุสัญญาบาเซลนี้ จะควบคุมในเรื่องการขนส่งเคลื่อนย้ายกากสารเคมีต่าง ๆ มากกว่าซึ่งมีการจัดกลุ่ม ๆ ได้แก่

- 1) ของเสียประเภทโลหะ เช่น สารหนู ตะกั่ว เป็นต้น
- 2) ของเสียประเภทอินทรีย์สาร เช่น สารเร่งปฏิกิริยาฟูลออลีน เป็นต้น
- 3) ของเสียประเภทอินทรีย์สาร เช่น น้ำมันดิบ น้ำมันเตา เป็นต้น
- 4) ของเสียประเภทอินทรีย์สารและหรืออินทรีย์สาร เช่น ของเสียจากโรงพยาบาล วัฏระเบิด เป็นต้น

สิ่งที่ต้องทำการพิจารณาคือ บัญชีของเสียในกลุ่มที่ 2 (List B) เป็นของเสียที่ไม่เป็นอันตราย ซึ่งจะได้รับการยกเว้นให้มีการเคลื่อนย้ายเพื่อนำกลับไปใช้ประโยชน์หรือใช้ใหม่ได้ เช่น เศษเหล็ก อุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ เซรามิก พลาสติก กระดาษและสิ่งของจากอุตสาหกรรมสิ่งทอ เป็นต้น

นิยามคำว่า “ของเสียอันตราย”³ ตามอนุสัญญาบาเซล หมายถึง ของเสีย มูลฝอย สิ่งปฏิกูล วัสดุที่ไม่ใช้แล้วหรือเสื่อมสภาพ ซึ่งอยู่ในสถานะของแข็ง ของเหลวหรือก๊าซ หรือของผสม รวมถึงภาชนะบรรจุภัณฑ์ต่าง ๆ ซึ่งมี หรือปนเปื้อน หรือมีองค์ประกอบของสารอันตรายที่อาจก่ออันตรายต่อสุขภาพอนามัยของมนุษย์หรือสิ่งแวดล้อมในขณะนั้นหรืออนาคตหากได้รับการจัดการที่ไม่เหมาะสม

² กรมควบคุมมลพิษ กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. (2564). *อนุสัญญาบาเซลว่าด้วยการควบคุมการเคลื่อนย้ายข้ามแดนของของเสียอันตรายและการกำจัด*. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก: http://pcd.go.th/info_serv/haz_basel.html. [2564, 14 มิถุนายน].

³ Basel Convention on the Control of Transboundary Movements of Hazardous Wastes and Their Disposal

“Hazardous wastes” Wastes are solids, sludges, liquids, and containerized gases other than radioactive and infectious wastes which, by reason of their chemical activity or toxic, explosive, corrosive, or other characteristics, cause danger or likely will cause danger to health or the environment, whether alone or when coming into contact with other waste

ของเสียที่ควบคุม ภายใต้อนุสัญญาบาเซล คือ ของเสียอันตราย เป็นของเสียประเภทที่ระบุไว้ในภาคผนวก 1⁴ (Y1-45) เป็นของจากกิจกรรมต่าง ๆ หรือของเสียที่มีองค์ประกอบเฉพาะ เช่น ของเสียจากการผลิตและเตรียมผลิตภัณฑ์เภสัชกรรม ของเสียจากเภสัชกรรม ยา และเวชกรรม เป็นต้น เว้นแต่ของเสียที่ไม่แสดงลักษณะอันตรายตามภาคผนวก 3⁵ ของอนุสัญญาบาเซล (H1-13) ของเสียที่แสดงคุณลักษณะความเป็นอันตราย เช่น รหัสH1 ระเบิดได้ เป็นต้น

ของเสียอื่น จะระบุในภาคผนวก 2⁶ ของอนุสัญญาบาเซล ซึ่งต้องได้รับการพิจารณาเป็นการพิเศษ เช่น Y46 ของเสียที่เก็บรวบรวมจากบ้านเรือน หรือ Y47 กากที่เกิดจากการเผาของเสียจากบ้านเรือน

สิ่งที่ประเทศไทยจะได้รับประโยชน์ในอนุสัญญานี้ มีดังต่อไปนี้⁷

1) ป้องกันการลักลอบนำของเสียประเภทต่าง ๆ ที่กำหนดไว้ในอนุสัญญานี้มาทิ้งในประเทศไทยได้ เพราะอนุสัญญานี้จะมีการกำหนดมาตรการบังคับให้ประเทศภาคีที่เป็นผู้ส่งออกรับผิดชอบในการนำกลับของเสียภายใน 30 วัน และจะการชดใช้ค่าเสียหายด้วย

2) ถ้ามีการปฏิบัติตามอนุสัญญานี้ตามข้อกำหนด จะทำให้ได้ทราบล่วงหน้าในเรื่องหากมีการนำเข้านำผ่านและส่งออกของเสียอันตราย จะสามารถทำให้มีการเตรียมการและเฝ้าระวังให้เกิดความปลอดภัยต่อชีวิตและทรัพยากรธรรมชาติของประเทศได้มากกว่าการที่ประเทศไม่ได้เข้าเป็นภาคีในอนุสัญญานี้ มิฉะนั้น จะไม่สามารถรับรู้การเคลื่อนไหวโดยเฉพาะเรื่องกรณีที่ถูกของเสียนำผ่าน

3) ได้รับสิทธิในการส่งออกของเสียอันตรายที่เกิดในประเทศไทยได้เหมือนกัน เพื่อประหยัดพื้นที่ในการกำจัดหรือฝังกลบของเสียภายในประเทศไปยังประเทศภาคี ซึ่งประเทศดังกล่าวอาจมีเทคโนโลยีที่เหมาะสมและมีความสามารถในการกำจัดของเสียอันตราย เช่น ส่งออกของเสียอันตรายประเภทหม้อแปลงไฟฟ้า ไปกำจัดที่สาธารณรัฐฝรั่งเศสและประเทศอังกฤษ เป็นต้น

⁴ Basel Convention on the Control of Transboundary Movements of Hazardous Wastes and Their Disposal. Annex I

⁵ Basel Convention on the Control of Transboundary Movements of Hazardous Wastes and Their Disposal. Annex Iii

⁶ Basel Convention on the Control of Transboundary Movements of Hazardous Wastes and Their Disposal. Annex Ii

⁷ กรมควบคุมมลพิษ กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. (2564). **อนุสัญญาบาเซลว่าด้วยการควบคุมการเคลื่อนย้ายข้ามแดนของของเสียอันตรายและการกำจัด.** (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก: http://pcd.go.th/info_serv/haz_basel.html. [2564, 14 มิถุนายน].

4) สามารถทำให้ประเทศไทยทำการค้าขายกับประเทศที่เข้าร่วมเป็นภาคีในเรื่องการส่งออกและนำเข้าของเสียอันตรายเพื่อการอุตสาหกรรมที่ใช้ของเสียอันตรายเป็นวัตถุดิบในกระบวนการผลิต

5) ประเทศไทยจะได้รับการช่วยเหลือหรือคุ้มครองในด้านวิชาการและด้านการเงินกองทุนหมุนเวียน เพื่อให้ประเทศนำมาแก้ไขปัญหาดังกล่าว โดยเฉพาะกรณีเกิดอุบัติเหตุอันเนื่องมาจากการขนส่งเคลื่อนย้ายและกำจัดของเสียอันตราย

6) ประเทศไทยจะสามารถได้รับการช่วยเหลือด้านวิชาการและเทคโนโลยี จากประเทศที่พัฒนาแล้วที่เป็นภาคีเพื่อมาช่วยปรับปรุงแก้ไขปัญหาด้านการจัดการของเสียอันตรายภายในประเทศให้เป็นระบบ ครบวงจร ซึ่งทำให้สภาพแวดล้อมดีขึ้น

7) ทำให้ประเทศไทยมีการกำหนดมาตรการและระเบียบปฏิบัติที่เข้มงวดในการควบคุมการส่งออก นำเข้า และนำผ่านของเสียอันตรายรวมทั้งการจัดหาอุปกรณ์และสถานที่กำจัดของเสียภายในประเทศ

นอกจากนี้ หากพิจารณาแนวโน้มปัจจุบันตั้งแต่สาธารณรัฐประชาชนจีนห้ามนำเข้าขยะพลาสติกรีไซเคิลผสมในเดือนมกราคม ปี พ.ศ. 2561 ส่งผลกระทบต่อระบบรีไซเคิลพลาสติกทั่วโลก ซึ่งทำให้ขยะพลาสติกจะเปลี่ยนมาถูกทิ้งยังประเทศที่ไม่มีการควบคุมอย่างเข้มงวดโดยเฉพาะในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้และภูมิภาคอื่น ซึ่งขาดมาตรการที่ดีเพื่อยุติการนำเข้าหรือไม่มีความสามารถในการจัดการของเสีย ทำให้การส่งขยะพลาสติกทั้งหมดทั่วโลกลดลงประมาณครึ่งหนึ่ง โดยจะทำให้ประเทศไทยของเราเป็นเป้าหมายแรก ๆ ในการค้าขยะพลาสติก เพราะเมื่อสาธารณรัฐประชาชนจีนออกมาตรการห้ามนำเข้าแล้ว⁸

แต่ทั้งนี้รัฐบาลของไทยก็ออกมาตรการควบคุมทำให้เปลี่ยนเส้นทางไปสาธารณรัฐอินโดนีเซีย และตุรกีแทน ในช่วงต้นปี พ.ศ. 2561 การนำเข้าของไทยพุ่งรวดเร็วมาก ไปอยู่ที่ 75,000 ตันต่อเดือนจากประเทศผู้ส่งออกหลัก คือ ญี่ปุ่น สหรัฐอเมริกา และฮ่องกง แต่เดือนกรกฎาคม พ.ศ. 2561 การนำเข้าลดลงต่ำกว่า 10,000 ตันต่อเดือน แต่ก็เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องอีกในปลายปี ในเดือนมิถุนายน พ.ศ. 2561 รัฐบาลไทยออกคำสั่งชั่วคราวห้ามนำเข้าขยะพลาสติกและขยะอิเล็กทรอนิกส์⁹ โดยในอีก 3 เดือนต่อมา รัฐบาลประกาศห้ามล่วงหน้าไม่ให้มีการนำเข้าขยะพลาสติกจาก

⁸ ชารา บัวคำศรี. (2562). *ประเทศไทยจะรอดพ้นจากการเป็นถังขยะพิษของโลกหรือไม่?*. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก: <https://www.greenpeace.org/thailand/story/6357/waste-trade-thailand/>. [2564, 18 มิถุนายน].

⁹ BDP. (2021). *Thailand halts imports of electronic, plastic waste*. (Online). Available: <https://news.thaivisa.com/article/22337/thailand-halts-import-of-electronic-plastic-waste>. [2021, June 18].

ต่างประเทศภายในปี พ.ศ. 2564¹⁰ ซึ่งเป็นการตั้งเป้าหมายจะยกเลิกการนำเข้าขยะพลาสติกและขยะอิเล็กทรอนิกส์ 100%

เมื่อวันที่ 11 พฤษภาคม 2562 ได้มีรัฐบาลทั่วโลกกว่า 180 ประเทศ เห็นชอบให้มีการแก้ไขเพิ่มเติมอนุสัญญาว่าด้วยการควบคุมการเคลื่อนย้ายและการกำจัดของเสียอันตรายข้ามแดนฉบับนี้ ยกเว้นสหรัฐอเมริกาที่มีการส่งออกขยะพลาสติกติดอันดับโลก เพื่อให้การค้า “ขยะพลาสติก (Plastic waste)” มีความโปร่งใสและยกระดับการควบคุมการนำเข้า ส่งออก และนำผ่านขยะพลาสติกระหว่างประเทศ นอกจากนี้ ยังรับประกันด้วยว่าการกำจัดขยะพลาสติกนี้จะปลอดภัยไม่กระทบต่อสุขภาพประชาชน¹¹

ทั้งนี้ การแก้ไขเพิ่มเติม (Amendment) เป็นจุดสำคัญที่สามารถลดปัญหาขยะพลาสติกได้ภายใต้กลไกของอนุสัญญาบาเซลฯ นี้ ซึ่งบรรลุข้อตกลงที่มีชื่อหัวข้อว่า “Clean Planet, Healthy People : Sound Management of Chemicals and Waste” เพราะจะเป็นโอกาสของประเทศไทยในฐานะภาคีสามารถปฏิเสธการนำเข้าขยะพลาสติกได้ และข้อตกลงที่แก้ไขยังทำให้ภาคธุรกิจ ของประชาคมโลก และต่อตลาดของผู้บริโภคต้องเริ่มมีการจัดการปัญหาขยะพลาสติกอย่างจริงจัง ซึ่งข้อตกลงนี้ยังยุติการทิ้งขยะพลาสติกระหว่างประเทศอีกต่างหากเพื่อไม่ให้ประเทศตนเป็นถังขยะของโลก¹²

3.1.2 มาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับการควบคุมการใช้ถุงพลาสติกของประเทศญี่ปุ่น

เมื่อปี พ.ศ. 2544 ประเทศญี่ปุ่นได้มีการออกกฎหมายส่งเสริมการใช้สินค้าและบริการที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม จะรู้จักกันในชื่อของกฎหมายส่งเสริมการซื้อสีเขียว (Law on Promoting Green Purchasing) นอกจากนี้ยังออกกฎหมายให้มีการนำพลาสติกกลับมาใช้ โดยสาระสำคัญ คือ ต้องการให้ผู้ผลิตหรือบริษัทผู้ผลิตนำผลิตภัณฑ์ของตนกลับมาใช้อีก และต้องลดวัสดุที่ใช้และเพิ่ม

¹⁰ VGP. (2021). *Gov't will no longer grant licenses for waste import.* (Online). Available: <https://news.chinhphu.vn/Home/Govt-will-no-longer-grant-licenses-for-waste-import/20187/34304.vgp>. [2021, June 18].

¹¹ ชารา บัวคำศรี. (2562). *ประเทศไทยจะรอดพ้นจากการเป็นถังขยะพิษของโลกหรือไม่?*. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก: <https://www.greenpeace.org/thailand/story/6357/waste-trade-thailand/>. [2564, 18 มิถุนายน].

¹² ชารา บัวคำศรี. (2562). *ประเทศไทยจะรอดพ้นจากการเป็นถังขยะพิษของโลกหรือไม่?*. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก: <https://www.greenpeace.org/thailand/story/6357/waste-trade-thailand/>. [2564, 18 มิถุนายน].

ระยะเวลาการใช้ให้ผลิตภัณฑ์ทั้งนี้เพื่อเป็นการลดปริมาณของเสีย แล้วยังกำหนดให้มีวันในการงดใช้ถุงพลาสติกด้วย (No Plastic Bag Day)¹³

ประเทศญี่ปุ่นยังได้รับความร่วมมือจากทางร้านค้าและตลาดเป็นอย่างดี และต่อมาในปี พ.ศ. 2545 รัฐบาลของญี่ปุ่นเริ่มมีการใช้การจกเก็บภาษีของถุงพลาสติก ซึ่งร้านค้าต่าง ๆ มีการให้ความร่วมมือเป็นอย่างดี โดยร้านค้านั้นจะมีสติ๊กเกอร์ให้กับผู้ที่มาซื้อของและไม่ต้องการถุงพลาสติกสำหรับการที่ประชาชนมาซื้อของ เพื่อจะรับสติ๊กเกอร์จากทางร้านค้านี้ไปเพื่อทำการสะสมให้ครบ 25 ดวง จะสามารถนำสติ๊กเกอร์นี้ไปแลกเป็นเงินจำนวน 100 เยน จากร้านที่ประชาชนหรือลูกค้าของร้านค้าได้ไปซื้อของ¹⁴

ประชาชนของประเทศญี่ปุ่นจะให้ความร่วมมือกันเป็นอย่างดีและรับผิดชอบในการจัดการขยะของตนเองอย่างดีและมีวินัยมาก ประกอบกับการออกกฎหมายสำหรับการจัดการขยะพลาสติกส่งผลทำให้ประเทศญี่ปุ่นนี้มีการจัดการขยะที่ดีประสบความสำเร็จในด้านจัดการขยะสามารถลดขยะลดการทิ้งขยะได้ถึง 40% จึงทำให้สามารถแก้ปัญหาสิ่งแวดล้อมได้อย่างมีประสิทธิภาพ¹⁵

กฎหมายของประเทศญี่ปุ่นเกี่ยวกับการจัดการของเสีย¹⁶

ซึ่งโครงสร้างทางกฎหมายเพื่อส่งเสริมสร้างสังคมไร้ขยะของประเทศญี่ปุ่น จะแบ่งออกเป็น 3 ส่วน ดังนี้

¹³ กรมควบคุมมลพิษ. (2560). *ร่างแผนจัดการขยะพลาสติกอย่างบูรณาการ (พ.ศ. 2560-2564)*. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก: <http://infofile.pcd.go.th/law/DraftWastePlan60-64.pdf?CFID=1835558&CFTOKEN=98563117>. [2564, 15 มิถุนายน].

¹⁴ กรมควบคุมมลพิษ. (2560). *ร่างแผนจัดการขยะพลาสติกอย่างบูรณาการ (พ.ศ. 2560-2564)*. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก: <http://infofile.pcd.go.th/law/DraftWastePlan60-64.pdf?CFID=1835558&CFTOKEN=98563117>. [2564, 15 มิถุนายน].

¹⁵ กรมควบคุมมลพิษ. (2560). *ร่างแผนจัดการขยะพลาสติกอย่างบูรณาการ (พ.ศ. 2560-2564)*. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก: <http://infofile.pcd.go.th/law/DraftWastePlan60-64.pdf?CFID=1835558&CFTOKEN=98563117>. [2564, 15 มิถุนายน].

¹⁶ ศูนย์ปฏิบัติการวิศวกรรมพลังงานและสิ่งแวดล้อม. (2564). *รายงานฉบับสมบูรณ์โครงการศึกษาแนวทางการจัดการผลิตภัณฑ์พลาสติกและโฟม*. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก: http://infofile.pcd.go.th/waste/Waste_PlasExecuT.pdf?CFID=1279308&CFTOKEN=74906036. [2564, 15 มิถุนายน].

ส่วนที่ 1 ประกอบด้วย

1) กฎหมายพื้นฐานว่าด้วยสิ่งแวดล้อม จะมีผลใช้บังคับเมื่อเดือนสิงหาคม พ.ศ. 2537 (Basic Law on the Environment, August 1994) และแผนงานด้านสิ่งแวดล้อมว่าด้วยการหมุนเวียนตามธรรมชาติ และมีการหมุนเวียนสิ่งของในสังคม

2) กฎหมายโครงสร้างพื้นฐานเพื่อส่งเสริมการสร้างสังคมรีไซเคิล จะมีผลใช้บังคับเมื่อเดือนมกราคม พ.ศ. 2544 (The Basic Law for Establishing the Recycling-Based Society (Basic frame Law), April 2001) โดยส่วนประกอบของกฎหมายนี้จะประกอบด้วยหลักการพื้นฐาน หน้าที่ของประชาชน ผู้ประกอบการ องค์กรของรัฐส่วนท้องถิ่น รัฐ และจะมีนโยบายของรัฐเกี่ยวข้องกับการทำให้เกิดการหมุนเวียนสิ่งของในสังคม การควบคุมการใช้ทรัพยากรธรรมชาติ และการลดภาระต่อสิ่งแวดล้อม และแผนพื้นฐานการส่งเสริมการสร้างสังคมรีไซเคิล ซึ่งกฎหมายนี้จะเป็นพื้นฐานของแผนอื่น ๆ ของประเทศ

ส่วนที่ 2 การกำหนดโครงสร้างทั่วไป ประกอบด้วย

1) กฎหมายจัดการของเสีย เพื่อจะทำให้การบำบัดของเสียอย่างเหมาะสม บังคับใช้เดือนเมษายน พ.ศ. 2544 (Waste Management Law, April 2001) มีบทบัญญัติว่าด้วยการอนุญาตให้มีการตั้งสถานที่บำบัดของเสีย การอนุญาตสำหรับผู้ประกอบการบำบัดของเสียและการกำหนดเกณฑ์การบำบัดของเสีย

2) กฎหมายส่งเสริมการใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ มีผลใช้บังคับเดือนเมษายน พ.ศ. 2544 (Law for Promotion of Effective Utilization of Resource, April 2001) จะมีบทบัญญัติว่าด้วยการผลิตและการออกแบบผลิตภัณฑ์ โดยคำนึงหลัก 3R (Reduce, Reuse, Recycle) การทำเครื่องหมายเพื่อการเก็บรวบรวมและคัดแยก การนำกลับมาใช้ใหม่ และการควบคุมการเกิดผลิตภัณฑ์พลอยได้ (by products)

ส่วนที่ 3 กฎหมายเฉพาะสำหรับผลิตภัณฑ์ ประกอบด้วย

1) กฎหมายการรีไซเคิลหีบห่อและบรรจุภัณฑ์ (Containers and Packaging Recycle Law, April 2001) บทบัญญัติว่าด้วยการให้ผู้บริโภคแยกประเภทก่อนทิ้ง การเก็บรวบรวมขยะบรรจุภัณฑ์โดยเทศบาล การนำไปรีไซเคิลโดยผู้ประกอบการที่ใช้และผลิตบรรจุภัณฑ์

2) กฎหมายการรีไซเคิลเครื่องใช้ไฟฟ้าในบ้าน (Home Appliance Recycling Law, April 2001) จะใช้กับการรับผิดชอบค่าใช้จ่ายในการนำกลับมาใช้ใหม่ การเก็บรวบรวมโดยผู้บริโภค ผู้ค้าปลีกมีหน้าที่รับจากผู้บริโภคส่งให้กับผู้ผลิต ผู้ผลิตมีหน้าที่นำไปรีไซเคิล

3) กฎหมายรีไซเคิลสินค้าอาหาร (Food Recycling Law, May 2001) ใช้บังคับกับการกำหนดหน้าที่ของผู้ขาย ผู้แปรรูป และผู้ผลิตสินค้าอาหารในการนำสินค้าอาหารกลับมาเป็นทรัพยากรใหม่

4) กฎหมายการรีไซเคิลวัสดุก่อสร้าง (Construction Materials Recycling Law, May 2001) ใช้บังคับกับการกำหนดหน้าที่ของผู้ประกอบการก่อสร้างในการถอดแยกชิ้นส่วนของสิ่งก่อสร้าง และการนำวัสดุก่อสร้างที่ใช้แล้วกลับมาใช้ใหม่

5) กฎหมายการรีไซเคิลยานยนต์ (Law on Recycling of End-of-Life Vehicles, July 2002) ใช้บังคับกับการกำหนดหน้าที่ของเจ้าของรถยนต์ที่จะต้องรับผิดชอบค่าใช้จ่ายในการรีไซเคิลหน้าที่ของผู้ผลิตในการรับคืนรถยนต์ใช้แล้ว และถอดแยกชิ้นส่วนเพื่อรีไซเคิลหรือนำกลับมาใช้ใหม่

6) กฎหมายการจัดซื้อสีเขียว (Green Purchasing Law, April 2001) ใช้บังคับกับการให้หน่วยงานของรัฐจัดหาสินค้าและบริการจากการรีไซเคิลที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม

มาตรการการจัดการขยะและของเสีย

จากการศึกษาจะพบว่าวิธีการจัดการของพลาสติกของประเทศญี่ปุ่น จะมีวิธีการที่ได้มีการจัดการและบริการซึ่งเกี่ยวกับขยะและของเสีย ซึ่งจะมีการแบ่งเป็นตามประเภท จะมีโครงสร้างของการจัดการ คือ มีองค์กรที่มีบทบาทและอำนาจหน้าที่เข้ามาเกี่ยวข้อง รวมถึงจะมีกฎหมายที่นำมาใช้บังคับในการจัดการที่มีมาตรการ ขั้นตอนการบริหารเกี่ยวกับขยะของเสีย ดังต่อไปนี้

กฎหมายการจัดการขยะและการทำความสะอาด ฉบับที่ 137 ปี 1970 (Waste Management And Public Cleansing Law No.137 of 1970)

กฎหมายฉบับนี้ได้มีการนิยามคำว่า “ของเสีย” หมายถึง ขยะ ขยะขนาดใหญ่ ขี้เถ้า ตะกอน ถ่าน โคลน สิ่งปฏิกูล ของเสียประเภทน้ำมัน ประเภทที่เป็นกรด ประเภทที่เป็นด่าง ซากสัตว์ที่ไม่มีชีวิตแล้ว และสิ่งสกปรก สิ่งของที่ไม่มีความจำเป็น ประเภทอื่น ซึ่งอยู่ในสถานะเป็นของแข็งหรือของเหลว¹⁷ โดยในกฎหมายฉบับนี้จะแบ่งลักษณะของของเสียไว้ 4 ประเภท ดังต่อไปนี้

¹⁷ Waste Management and Public Cleansing Law No.137 of 1970. Article 2 In this Law, "waste" refers to refuse, bulky refuse, ashes, sludge, excreta, waste oil, waste acid and alkali, carcasses and other filthy and unnecessary matter, which are in solid or liquid state (excluding radioactive waste and waste polluted by radioactivity).

1) ของเสียทั่วไป (General waste) หมายถึง ของเสียอะไรก็ได้ที่ไม่ใช่เป็นของเสียจากอุตสาหกรรม¹⁸

2) ของเสียทั่วไปที่ต้องควบคุมพิเศษ (Special control general waste) หมายถึง ของเสียทั่วไปที่อาจทำให้เกิดระเบิด สารพิษ แพร่เชื้อหรืออาจก่อให้เกิดอันตรายต่อสุขภาพของมนุษย์ สุขภาพ สภาพแวดล้อมในการใช้ชีวิต¹⁹

3) ของเสียจากกากอุตสาหกรรม (Industrial waste) หมายถึง ของเสียที่เกิดจากการประกอบกิจการต่าง ๆ ทั่วไป เช่น ถ่าน ถ่าน ตะกอนน้ำมัน โคลน ของเสียประเภทกรด ประเภทต่างของเสียพลาสติก นอกจากนี้ยังรวมถึงของเสียที่มีการนำเข้ามาหรือผู้ที่เข้าประเทศแล้วนำติดตัวมา²⁰

4) ของเสียจากกากอุตสาหกรรมที่ต้องควบคุมพิเศษ (Special control industrial waste) หมายถึง จะเป็นกากอุตสาหกรรมที่จะทำให้เกิดของเสียอันตราย ระเบิด มีพิษ แพร่เชื้อหรือที่จะเป็นอันตรายต่อสุขภาพของมนุษย์ ยังรวมถึงสิ่งแวดล้อมในการใช้ชีวิตด้วย²¹

จากกฎหมายฉบับนี้จะมีหลักการบริหารจัดการของเสีย²² (Principle of Management within Japan and Restriction of Imports) คือ

(1) ความรับผิดชอบของประชาชน²³

ประชาชนของประเทศญี่ปุ่นจะมีหน้าที่ให้ความร่วมมือกับรัฐบาล เกี่ยวกับเรื่องในการจำกัด หรือลดการปล่อยของเสีย หรือนำของเสียกลับมาใช้ใหม่ (Recycle) ยังรวมถึงการคัดแยกของเสียและการกำจัดของเสียที่ตนเองได้ทำให้เกิดขึ้นด้วย²⁴

¹⁸ In this Law, "municipal solid waste" refers to waste other than industrial waste

¹⁹ In this Law, "specially controlled municipal solid waste" refer to those municipal solid waste specified by a Cabinet Order as wastes which are explosive, toxic, infectious or of a nature otherwise harmful to human health or the living environment

²⁰ In this Law, "industrial waste" refer to the waste categories defined below:

1) Ashes, sludge, waste oil, waste acid, waste alkali, waste plastics and others specified by a Cabinet Order among all the wastes left as a result of business activity

2) Imported waste (excluding the kinds of waste defined in the preceding Item, those wastes attributable to navigation of a ship or aircraft

²¹ In this Law, "specially controlled industrial waste" refer to those industrial wastes specified by a Cabinet Order as wastes which are explosive, toxic, infectious or of a nature otherwise harmful to human health and the living environment

²² Principle of Management within Japan and Restriction of Imports

²³ Responsibilities of Citizens

(2) ความรับผิดชอบของผู้ประกอบการ²⁵

สำหรับผู้ประกอบการนั้นต้องมีหน้าที่โดยการจัดการของเสียที่เกิดจากการประกอบกิจการของตนหรือธุรกิจของตนอย่างดีและเหมาะสม โดยต้องทิ้งและปล่อยของเสียให้น้อยที่สุดเท่าที่จะสามารถทำได้หรือลดปริมาณให้น้อยลงจากเดิม ต้องเน้นการนำของเสียที่ใช้แล้วให้กลับมาใช้ใหม่หรือใช้ซ้ำก็ได้ และต้องจัดให้มีการพัฒนาบรรจุภัณฑ์ของการประกอบธุรกิจของผู้ประกอบการเพื่อให้ง่ายต่อการจัดการและกำจัดของเสีย รวมทั้งให้มีการพัฒนากระบวนการผลิตจัดให้มีการให้ข้อมูลเกี่ยวกับบรรจุภัณฑ์ของตน

นอกจากนี้ยังต้องมีการให้ความร่วมมือกับรัฐบาลหรือปฏิบัติตามนโยบายของรัฐบาลและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเพื่อที่จะมีการปฏิบัติตามนโยบายเพื่อให้มีการลดการปล่อยของเสียและการจัดการของเสียที่เหมาะสม²⁶ เช่น พยายามพัฒนาหรือคิดค้นวิธีการผลิตภัณฑ์ที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมให้มากขึ้น หรือพัฒนา คิดค้นผลิตภัณฑ์ที่สามารถนำกลับมาใช้ได้ใหม่ หรือลดปริมาณการใช้ผลิตภัณฑ์ไม่จำเป็นในการใช้เกินความจำเป็น และรวมถึงการนำเทคโนโลยีที่มีความทันสมัยในปัจจุบันมาใช้เพื่อที่สามารถทำให้ลดปริมาณของเสียอันเกิดจากสถานประกอบกิจการ โดยมีการลดการผลิตหรือการใช้ เป็นต้น

---

²⁴ Waste Management and Public Cleansing Law No.137 of 1970. Article 2-3 The citizens shall cooperate with the central government and local governments in their activities for waste reduction by restricting their waste discharge, using recycled Articles or otherwise contributing toward the recycling and re-use of waste, sorting waste prior to discharge, managing of waste by themselves as far as possible and so on.

²⁵ Responsibilities of Businesses

Article 3

The businesses shall appropriately manage of, the waste left as a result of their business activities

The businesses must endeavor to reduce the amount of waste by recycling or re-use of waste. The businesses shall assess the handling or processing difficulty of the waste generated when the products, their containers or whatever they manufacture, process and seller the like are discarded. They shall develop such products, containers or the like which are unlikely to present handling or processing difficulty, provide information on appropriate management of the waste generated when the products, their containers or the like are discarded, or take some other actions to ensure appropriate management of the said products, containers or the like without difficulty

²⁶ In addition to the preceding duties in this Article, the businesses shall cooperate with the central government and local governments in their activities to reduce waste, ensure appropriate management and so on.

(3) ความรับผิดชอบของรัฐบาลกลางและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น²⁷

รัฐบาลต้องมีหน้าที่ที่จะต้องมีมาตรการในการส่งเสริมให้มีการจัดการของเสีย และขยะ อาจเป็นให้พัฒนาเทคโนโลยีการจัดการของเสีย หรือจะมีระบบการจัดการอย่างดี ทั้งนี้ รัฐบาลอาจเข้ามามีบทบาทที่ช่วยส่งเสริมหรือสนับสนุนทางด้านเทคนิคและการเงินให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และอาจมีการวางแผนที่มีการพัฒนาระบบจัดการของเสียภายในประเทศ อยู่เสมอ

จากกฎหมายการจัดการขยะและการทำความสะอาด ฉบับที่ 137 ปี 1970 (Waste Management And Public Cleansing Law No.137 of 1970) สามารถสรุปได้ว่า ทุกภาคส่วนของ ประเทศญี่ปุ่นจะต้องมีการร่วมมือกันในการจัดการของเสีย โดยเฉพาะขยะพลาสติกที่มีผลกระทบต่อสภาพแวดล้อมมาก โดยเฉพาะที่ผู้เขียนสนใจศึกษา คือ ผู้ประกอบการ และรัฐบาล แต่ตามกฎหมายฉบับนี้จะมีการแบ่งหน้าที่และอำนาจในการจัดการของเสียเอาไว้โดยชัดเจนแล้ว มีทั้งระดับรัฐบาลกลาง องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้ประกอบการ ประชาชน

นอกจากนี้ ตามกฎหมายฉบับนี้ยังกำหนดให้ผู้ทำให้เกิดของเสียหรือผู้ประกอบการ บุคคลทั้ง 2 นี้มีหน้าที่จัดการของเสียที่ตนได้ก่อขึ้นก่อน แต่ก็มีข้อสำคัญเพราะผู้ทำให้เกิดของเสีย จะอ้างผู้ที่ได้รับการอนุญาตที่มีใบอนุญาตให้ประกอบการกำจัดของเสียในการกำจัดของเสียที่ตน เป็นผู้ก่อให้เกิดขึ้นก็ได้

หลังจากที่กล่าวถึงกฎหมายหลักของประเทศญี่ปุ่นแล้วที่ใช้ในการควบคุมดูแลจัดการ ของเสียซึ่งหมายถึงความรวมถึงถุงพลาสติก ทั้งนี้มาพิจารณากฎหมายที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับการ ส่งเสริมให้มีการนำขยะมูลฝอยจากครัวเรือนประเภทถุงพลาสติกมาแปรรูปใช้ใหม่ เพราะ ถุงพลาสติกเป็นที่มาจากบรรจุภัณฑ์และหีบห่อต่าง ๆ ที่ประชาชนได้บริโภคอุปโภคกัน เช่น ถุงพลาสติก ขวดพลาสติก เป็นต้น

²⁷ Responsibilities of the Central government and Local Governments

Article 4

The central government shall collect information about waste, keep it in orderly arrangement and use it, take measures for promotion of waste management technology development and also take suitable action for proper and smooth waste management throughout Japan. The central government shall endeavor to give the necessary technical and financial assistance to the municipalities and to the prefectural governments for adequate performance of their duties mentioned in the preceding two Paragraph

กฎหมายว่าด้วยการนำขยะบรรจุภัณฑ์กลับมาใช้ใหม่ (Container and Packaging Recycling Law)²⁸

กฎหมายฉบับนี้มีพื้นฐานอยู่ที่หลักการความรับผิดชอบของผลิต (Extended Producer Responsibility หรือ EPR) ซึ่งจะมีการแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง และกฎหมายบรรจุภัณฑ์ของญี่ปุ่นยังให้ผู้ประกอบการต้องรับผิดชอบในการรีไซเคิลซากบรรจุภัณฑ์ด้วย เช่น ประเภทแก้ว พลาสติก เป็นต้น สามารถติดตามสัดส่วนของแต่ละราย²⁹ และกฎหมายตามฉบับนี้จะมีสาระสำคัญ 3 ประการได้แก่

- 1) จะเป็นการที่ให้ผู้บริโภคต้องมีส่วนร่วมที่จะเลือกปล่อยของเสียหรือขยะออกมา
- 2) มีการแบ่งหน้าที่ของเทศบาลท้องถิ่น โดยมีการกำหนดหน้าที่ในการจัดเก็บขยะบรรจุภัณฑ์และสิ่งห่อหุ้ม
- 3) ให้องค์กรธุรกิจต้องมีหน้าที่ในการรีไซเคิลหรือแปรรูปขยะบรรจุภัณฑ์และสิ่งห่อหุ้มที่กิจการของตนก่อให้เกิดขึ้น

ทั้งนี้ที่สำคัญกฎหมายยังกำหนดให้สมาคม Japan Container and Pack Recycling Association (JCPRA) จะต้องคอยเป็นสื่อกลางที่คอยดูแลกระบวนการรีไซเคิลขยะจำพวกบรรจุภัณฑ์และหีบห่อ โดยต้องทำการผ่าน Recycling contract fee ซึ่งจะทำให้ผู้ผลิตต้องจ่ายแล้วแต่ประเภทของวัสดุคิบัติที่ผลิตบรรจุภัณฑ์³⁰

จากที่มีการกล่าวข้างต้นกฎหมายที่เกี่ยวกับการส่งเสริมการนำขยะมูลฝอยจากครัวเรือนที่เป็นพลาสติกจะสามารถนำกลับมาใช้ใหม่ ก็จะมีมาตรการทางกฎหมายกำหนดหน้าที่ของแต่ละบุคคลไว้ นอกจากกฎหมายการจัดการขยะและการทำความสะอาด ฉบับที่ 137 ปี 1970 (Waste Management And Public Cleansing Law No.137 of 1970) ดังต่อไปนี้

²⁸ ชื่อเต็มว่า “Law for the Promotion of Sorted Collection and Recycling of Containers and Packaging”

²⁹ สำนักงานมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม (สมอ.). (2564). *กฎหมายบรรจุภัณฑ์ของญี่ปุ่น*. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก : https://www.tisi.go.th/data/regulate/regulation/Japan/TR%20analysis%20May%202017_Packaging.pdf. [2564, 16 มิถุนายน].

³⁰ วรรณมัน สุกใส และปิยวรรณ ซอน. (2564). *การบริหารจัดการขยะและของเสียและการรักษา ความสะอาดที่สาธารณะของประเทศญี่ปุ่น*. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก: <http://www.public-law.net/publaw/view.aspx?id=1882>. [2564, 16 มิถุนายน].

1) มาตรการทางกฎหมายที่ใช้กับผู้บริโภค

มาตรการทางกฎหมายที่ใช้กับผู้บริโภค คือ ต้องมีการคัดแยกขยะบรรจุภัณฑ์ตามสัญลักษณ์บ่งชี้ประเภทของขยะหรือจะเป็นเกณฑ์การกำหนดของเทศบาล และให้มีการเลือกซื้อสินค้าที่สามารถนำกลับมารีไซเคิลได้ หรือต้องลดการใช้บรรจุภัณฑ์จำพวกนี้หรือใช้อย่างพอสมควร แม้กระทั่งอาจเลือกใช้ผลิตภัณฑ์ประเภทเติม (Refill)³¹

2) มาตรการทางกฎหมายที่ใช้กับผู้ผลิต

มาตรการทางกฎหมายที่ใช้กับผู้ผลิต คือ กฎหมายจะมีการกำหนดค่านิยมของวัตถุที่สามารถตกอยู่ภายใต้บังคับตามกฎหมายนี้ไว้ ซึ่งค่านิยมที่เราศึกษา เป็นคำว่า “ภาชนะบรรจุและสิ่งห่อหุ้ม” ซึ่งจะมีความหมายว่า จะเป็นสิ่งที่เราใช้ใส่สินค้าต่าง ๆ เช่น ถุงพลาสติก ขวด กล่อง เป็นต้น และยังหมายความรวมถึงแผ่นหรือสิ่งอื่นที่มีลักษณะคล้ายกันที่ไว้ใช้สำหรับห่อสินค้า³² และนอกจากนี้ยังหมายถึง สิ่งที่กลายเป็นสิ่งของที่ไม่จำเป็นด้วย โดยหลังจากมีการบริโภคแล้ว หรือถูกแยกออกไป เช่น ภาชนะพลาสติกที่ไม่ใช่ขวด PET ดังนั้น ผู้ผลิต ไม่ว่าจะ เป็นบรรดาธุรกิจต่าง ๆ ที่เป็นภาคอุตสาหกรรม ต้องมีหน้าที่รับผิดชอบในการรีไซเคิล โดยจะมีการแบ่งเป็นผู้ผลิตสินค้าที่จำเป็นต้องใช้บรรจุภัณฑ์หรือหีบห่อ และผู้ผลิตที่ผลิตบรรจุภัณฑ์และหีบห่อนั้น³³

³¹ Act on the Promotion of Sorted Collection and Recycling of Containers and Packaging Chapter 2 Basic Policies. Article 4 Responsibility of Business Operators and Consumers Business operators and consumers shall endeavor to reduce waste containers and packaging discharged through rationalization of use of containers and packaging by using recyclable containers and packaging and reducing the excess use of containers and packaging. Business operators and consumers shall also endeavor to promote the sorted collection of waste containers and packaging and recycling, etc. of waste containers and packaging that conform to the sorting standards through use, etc. of things obtained by recycling waste containers and packaging that conform to the sorting standards or things using such things.

³² Chapter 1: General Article 2

(1) The term “containers and packaging” as used in this Act shall mean containers and packaging of goods (including the cases where containers and packaging of goods are paid for) which become unnecessary when the said goods have been consumed or when the said containers and packaging have been removed from the goods.

³³ Article 2

(12) The term “specified container manufacturers, etc.” as used in this Act shall mean business operators that conduct business such as the manufacture, etc. of specified containers, excluding those listed in the items of the preceding paragraph. (13) The term “specified packaging users” as used in this Act shall mean

ทั้งนี้ ผู้ผลิตทั้ง 2 ประเภทต้องรับผิดชอบในการรีไซเคิลที่มีการใช้หรือผลิตโดยคำนวณตามบรรจุภัณฑ์ที่ใช้หรือผลิตด้วย และต้องจ่ายค่าธรรมเนียมให้สมาคมรีไซเคิลบรรจุภัณฑ์และหีบห่อของญี่ปุ่น (Japan Containers and Packaging Recycling Association หรือ JCPR) ในการรีไซเคิลเพื่อเป็นค่าใช้จ่ายในการดำเนินการของกิจการของตน โดยค่าใช้จ่ายจะคำนวณตามสัดส่วนของบรรจุภัณฑ์ที่ธุรกิจของตนนำเข้ามาตลาดของแต่ละปี จะมีการเทียบกับบรรจุภัณฑ์ที่รัฐบาลญี่ปุ่นกำหนด ซึ่งจะทำให้ภาคธุรกิจต้องใช้ความสามารถในเลือกบรรจุภัณฑ์ที่ต้องรีไซเคิลได้ง่าย และใช้วัสดุอย่างประหยัด³⁴

ถ้าธุรกิจที่กำหนดให้มีหน้าที่ตามกฎหมายที่ให้มีการรีไซเคิลไม่กระทำตามหน้าที่ตนเอง จะมีการกำหนดบทลงโทษไว้ ซึ่งโทษจะมีตั้งแต่ มีคำแนะนำ ข้อชี้แนะ การแถลงข่าวหรือประกาศ จนกระทั่งถึงการมีคำสั่งจากรัฐบาล โดยมีกรณีที่ถูกมีการลงโทษใน 4 กรณีต่อไปนี้³⁵

- (1) ธุรกิจไม่จัดการตามหน้าที่ที่ถูกระบุไว้ตามหน้าที่หรือล้มเหลวในการทำหน้าที่
- (2) ไม่มีการจดบันทึกข้อมูล แจ้งข้อมูลผิดจากที่จดไว้ หรือไม่ได้เก็บบันทึกไว้
- (3) ไม่จัดทำรายงานในกรณีที่กระทรวงสั่งให้จัดทำรายงาน หรือมีการจัดทำรายงาน

อันเป็นเท็จ

business operators that use specified packaging for goods they sell in their business, excluding those listed in the items of paragraph 11.

³⁴ Ministry of Economy. (2021). *Trade and Industry, Japan, "The containers and packaging recycling law"*. (Online). Available: https://www.meti.go.jp/policy/recycle/main/english/pamphlets/pdf/the_containers_e.pdf. [2021, June 17].

³⁵ Chapter 9: Penal Provisions

Article 47

When a Designated Juridical Person falls under any of the following items, the officer or employee of the Designated Juridical Person which has committed the violation shall be punished by a fine of not more than 300,000 yen.

(i) When the Designated Juridical Person has abolished the entire Recycling Business without permission set forth in Article 26

(ii) When the Designated Juridical Person has not made book entries pursuant to the provision of Article 29, has made a false entry, or has not preserved the books

(iii) When the Designated Juridical Person has not made reports pursuant to the provision of Article 30, paragraph 1 or has made a false report

(iv) When the Designated Juridical Person has refused, interfered with or avoided inspections set forth in Article 30, paragraph 1.

(4) องค์กรธุรกิจที่มีหน้าที่รีไซเคิลปฏิเสธในการตรวจสอบจากกระทรวงที่มีอำนาจดูแล หรือมีการขัดขวางการตรวจสอบ

ดังนั้น ถ้าไม่กระทำตามขั้นตอนที่มีการกำหนดโทษไว้ ผู้ที่กระทำการฝ่าฝืนจะถูกให้มีการกำหนดโทษปรับไม่เกิน 500,000 เยน ในความผิดกรณีที่ 1 แต่ถ้าเป็นความผิดกรณีที่ 2-4 มีการกระทำฝ่าฝืนจะถูกปรับไม่เกิน 200,000 เยน

นอกจากนี้ผู้ผลิตยังมีหน้าที่ที่ต้องทำตามกฎหมายฉบับแม่ด้วยคือ Law Concerning Promotion of Effective Use of Resources หรือ Act on the Promotion of Effective Utilization of Resources กฎหมายว่าด้วยการส่งเสริมการใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ³⁶ ซึ่งจะมีการกำหนดให้ผู้ผลิตต้องทำเครื่องหมายที่แสดงถึงว่าบรรจุภัณฑ์ชนิดนั้นสามารถนำมารีไซเคิลได้ เพราะวัตถุประสงค์ของการกำหนดหน้าที่ เพื่อประชาชนหรือผู้ประกอบการสามารถคัดแยกได้ง่ายและสะดวก และยังทำให้เทศบาลทำงานเกี่ยวกับการเก็บขยะยังมีระบบที่ดี ณ ปัจจุบันได้มีการแก้ไขเมื่อปี ค.ศ. 2001 บรรจุภัณฑ์ที่ต้องทำเครื่องหมายนั้นรวมถึงจำพวกขยะพลาสติกด้วย

องค์กรธุรกิจหรือผู้ประกอบการก็ต้องอยู่ภายใต้บังคับของกฎหมายฉบับนี้ด้วย เป็นธุรกิจประเภทที่ต้องใช้บรรจุภัณฑ์หรือผลิตบรรจุภัณฑ์ และการนำเข้า ส่งออก ยังรวมถึงธุรกิจขนาดเล็กอื่น ๆ

---

³⁶ Act on the Promotion of Effective Utilization of Resources Chapter 7: Specified Labeled Products

Article 24 Standards of Judgment for Specified Labeling Business Operators

(1) For the purpose of promoting the utilization of Recyclable Resources pertaining to Specified Labeled Products, the competent minister shall establish, in the ordinance of the competent ministry, standards for labeling regarding the following matters for the respective Specified Labeled Products.

(i) Materials, ingredients or other matters to be indicated for Sorted Collection.

(ii) The labeling method and other matters to be observed, when indicating the matters listed in the preceding item, by a person who operates a business of manufacturing, processing or selling a Specified Labeled Product (including business operators who order the manufacture of Specified Labeled Products to be used for their businesses; hereinafter referred to as "Specified Labeling Business Operator").

(2) The provision of Article 10, paragraph 3 shall apply where the competent minister intends to establish the standards for labeling prescribed in the preceding paragraph or make the necessary revisions prescribed in the preceding paragraph.

3) มาตรการทางกฎหมายที่ใช้กับภาครัฐ

มาตรการทางกฎหมายที่ใช้กับภาครัฐ คือ จะต้องมีการกำหนดหน้าที่ให้เทศบาลเป็นตัวกลาง โดยตกลงเป็นคู่สัญญากับสมาคมรีไซเคิลของญี่ปุ่น และยังทำหน้าที่จัดตั้งแผนการจัดการเก็บขยะบรรจุภัณฑ์ไม่ว่าจะเป็นที่แหล่งกำเนิดหรือจัดการเบื้องต้น ทั้งนี้ เพื่อจัดการที่จะต้องส่งต่อไปให้ผู้ประกอบการรีไซเคิลได้ ยังรวมถึงในครัวเรือนต่าง ๆ มีหน้าที่คัดแยกขยะให้สะดวกต่อการจัดเก็บ

4) มาตรการทางกฎหมายที่ใช้กับผู้ประกอบการรีไซเคิล

มาตรการทางกฎหมายที่ใช้กับผู้ประกอบการรีไซเคิล คือ จะมีการกำหนดให้รับรีไซเคิลวัสดุที่เทศบาลจัดเก็บมา ซึ่งจะมีการเสนอราคาไปยังสมาคมรีไซเคิลของญี่ปุ่น แล้วต้องดำเนินการแปรกลับมาใช้ใหม่ให้กลายเป็นทรัพยากรและมีการขายทรัพยากรที่เกิดใหม่จากการรีไซเคิลนั้นแก่ธุรกิจที่มีการผลิตผลิตภัณฑ์จากวัสดุรีไซเคิล

กระบวนการในการจัดการขยะมูลฝอยของประเทศญี่ปุ่น³⁷

1) การลดและการคัดแยกขยะที่แหล่งกำเนิด

(1) ขยะครัวเรือน

การลดและคัดแยกขยะซึ่งจะเริ่มจากที่ที่พักอาศัย ร้านค้า บริษัทโดยจะมีกฎหมายส่งเสริมการสร้างสังคมการนำกลับมาใช้ใหม่ นอกจากนี้ยังมีกฎหมายที่จะแยกประเภทในการจัดการขยะ ประชาชนจะต้องมีการคัดแยกขยะก่อนนำมาทิ้งที่จุดรวบรวมขยะ โดยแบ่งประเภทเป็น 4 ประเภท ดังต่อไปนี้

(1.1) ขยะเผาไหม้ได้ (Combustible Waste) เช่น พลาสติก กระดาษ เป็นต้น

(1.2) ขยะเผาไหม้ไม่ได้ (Non-Combustible Waste) เช่น เครื่องใช้ไฟฟ้า โลหะ

เป็นต้น

(1.3) ขยะขนาดใหญ่ (Bulky Waste) เช่น เฟอร์นิเจอร์ ตู้ เป็นต้น

(1.4) ขยะที่นำกลับมาใช้ใหม่ได้ (Resources) เช่น พลาสติก กระดาษ เป็นต้น

ทั้งนี้ จะมีการให้คู่มือการอยู่อาศัย สำหรับประชาชนเพราะจะมีวิธีการคัดแยกขยะก่อนทิ้งในคู่มือ โดยจะมีการกำหนดว่าจะมีการทิ้งขยะประเภทไหนบ้างและต้องทิ้งวันไหนบ้าง ซึ่งสิ่งนี้เป็นสิ่งที่ทำให้ประชาชนที่อยู่อาศัยนั้นปฏิบัติตามกันอย่างเคร่งครัด จนทำให้กลายเป็น

³⁷ Palmmade. (2564). *การแยกขยะในประเทศญี่ปุ่น*. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก: <https://www.palmmade.com/article/15/การแยกขยะในประเทศญี่ปุ่น>. [2564, 18 มิถุนายน].

ชีวิตประจำวันของประชาชนของประเทศญี่ปุ่น ซึ่งคู่มือการอยู่อาศัยนี้เทศบาลท้องถิ่นจะจัดหามาให้³⁸

(2) สถานที่ทิ้งขยะ

ถ้ามีการคัดแยกขยะที่กระทำจากที่อยู่อาศัยแล้ว ต้องนำมาทิ้งถึงขยะของภาครัฐ โดยจะมีการจัดเตรียมไว้ให้แต่ละท้องถิ่น ซึ่งจะมีการวางไว้ตามจุดที่ประชาชนส่วนใหญ่ไปกัน เช่น สวนสาธารณะ ร้านสะดวกซื้อ สถานีรถไฟ เป็นต้น

(3) การเก็บรวบรวม

แต่ละท้องถิ่นจะมีการกำหนดวันและประเภทของขยะที่ต้องทิ้งในแต่ละวัน โดยการกำหนดวันนี้ต้องพิจารณาแล้วแต่ปัจจัยภายนอก เช่น ตามฤดูกาลหรือคูแวนโน้มปริมาณขยะของแต่ละท้องถิ่น ซึ่งการดำเนินการนี้จะไม่มีการคิดค่าธรรมเนียมใด ๆ จากการจัดเก็บขยะของที่พักอาศัย แต่ก็มีข้อยกเว้นไว้สำหรับกรณีถ้าขยะที่มาจากที่พักอาศัยนั้นมากเกินไปจนเกินสมควร โดยจะคิดค่าธรรมเนียมในขยะที่มีขนาดใหญ่โดยเฉพาะหรือขยะที่มาจากผู้ประกอบการ จะมีการแยกประเภทของการจัดเก็บดังนี้

(3.1) ขยะจากที่พักอาศัย จะเก็บโดยเทศบาลท้องถิ่น ซึ่งแยกตามประเภทของขยะ เช่น ขยะที่เผาไหม้ได้ ขยะเผาไหม้ไม่ได้ ขยะขนาดใหญ่ ขยะรีไซเคิล

(3.2) ขยะจากร้านค้า ร้านสะดวกซื้อ สำนักงาน จะเก็บโดยรถเก็บขยะที่ได้รับอนุญาตจากหน่วยงานท้องถิ่นเพื่อที่สามารถนำไปกำจัดได้ที่สถานีกำจัดขยะต่อไป

(4) สถานีจัดเก็บและคัดแยกขยะ

ถ้ารถขนขยะมาแล้ว จะนำไปคัดแยกที่โรงคัดแยกอีกครั้งหนึ่ง โดยมีการแบ่งประเภท เช่น ขยะเปียก ขยะรีไซเคิล ขยะอันตราย เป็นต้น

(5) การกำจัดหรือทำลาย

ประเทศญี่ปุ่นจะเน้นการเผาทำลาย ซึ่งจะมีการนำไปเผาเพื่อจะใช้เชื้อเพลิงในการผลิตพลังงานไฟฟ้าได้อีก

แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการขยะของประเทศญี่ปุ่นตามหลัก 3R ในการนำกลับมาใช้ใหม่

จะเป็นแนวความคิดกฎหมายพื้นฐานเพื่อสร้างสังคมในรูปแบบการหมุนเวียน ค.ศ. 2000 (The Basic Act for Establishing a Sound Material-Cycle Society, 2000) ซึ่งกฎหมายฉบับนี้จะช่วย

³⁸ Greenpeace. (2564). การแยกขยะที่ฝังกลบไปในวัฒนธรรมญี่ปุ่นจนนักเรียนไทยต้องร้องว่า “สุกเกินไป”. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก: <https://www.greenpeace.org/thailand/story/7162/culture-shock-waste/>. [2564, 18 มิถุนายน].

ในการลดการใช้ (Reduce) การใช้ซ้ำ (Reuse) การนำกลับมาใช้ใหม่ (Recycle) หรือ 3R นั้นเอง จะมาศึกษากัน โดยเฉพาะการจูงใจให้เกิดการใช้หลัก 3R แบ่งได้ 2 ประเภทดังต่อไปนี้³⁹

1) ใช้จูงใจด้านเศรษฐกิจ จะประกอบด้วยการลดหย่อนภาษี ให้กู้เงินลงทุนดอกเบี้ยต่ำ ให้ความช่วยเหลือด้านการเงิน เป็นต้น ทั้งนี้เพื่อจูงใจให้ผู้บริโภคซื้อสินค้าที่ไม่เป็นอันตรายต่อสิ่งแวดล้อมมากขึ้น และรัฐบาลจะให้การสนับสนุนแก่ผู้ผลิตสินค้ามากขึ้น เช่น การลดหย่อนภาษี สำหรับรถยนต์ประหยัดพลังงานหรือรถยนต์ไฟฟ้า เพราะไม่เป็นผลร้ายต่อสิ่งแวดล้อม เป็นต้น

2) ใช้จูงใจด้านสังคม ประกอบด้วยการให้ความรู้ประชาชน หรือมอบรางวัลจัดซื้อสีเขียว ตามกฎหมายเกี่ยวกับการส่งเสริมการจัดซื้อจัดจ้างผลิตภัณฑ์ที่ไม่ทำอันตรายสิ่งแวดล้อมโดยอาจ บริการโดยรัฐหรือหน่วยงานอื่น หรืออาจจะกำหนดให้มีนโยบายช่วยเหลือด้านอื่น เช่น การจัดพื้นที่เขตพิเศษสำหรับผู้ประกอบการที่ใช้ 3R เป็นต้น ซึ่งประเทศญี่ปุ่นจะรับสมัครหรือคัดเลือก ผู้ประกอบการที่บทบาทในการส่งเสริมสังคมหมุนเวียน และมีประโยชน์ต่อการส่งเสริมหลัก 3R เพราะจะทำให้เป็นแบบอย่างของผู้ประกอบการรายอื่น

มาตรการอื่นในการควบคุมมลพิษของประเทศไทย⁴⁰

1) มาตรการพิเศษของระบบภาษี

(1) กำหนดอัตราภาษีที่ต่ำกว่าภาษีพิเศษของสถานประกอบการรีไซเคิล จะมีการกำหนดอัตราภาษีพิเศษให้สถานประกอบการรีไซเคิลที่จะต้องชำระ ซึ่งสิทธิพิเศษนี้จะคงอยู่ในระยะเวลาที่กำหนด เช่น 5-8 ปี และได้อาจได้รับการขยายเวลาอีก

(2) กำหนดข้อยกเว้นของมาตรฐานการจัดเก็บภาษี

(2.1) ข้อยกเว้นภาษีสำหรับภาษีในสินทรัพย์ถาวรที่เกี่ยวข้องกับสถานที่จัดการรีไซเคิล ซึ่งพิจารณาจากสินทรัพย์สินที่กิจการถือครองอยู่

(2.2) ข้อยกเว้นภาษีสำหรับภาษีเงินได้ของกิจการที่เกี่ยวข้องกับสถานที่จัดการรีไซเคิลของเสีย พิจารณาจากสัดส่วนสินทรัพย์ในปัจจุบันหรือสร้างเพิ่มเติมขึ้นใหม่ และสัดส่วนของพนักงานในกิจการที่กำหนด เช่น ผู้ประกอบการใช้หีบห่อพิเศษที่กำหนดตามกฎหมายว่าด้วยการรีไซเคิลหีบห่อและภาชนะ

³⁹ นักร่างประชาชน. (2564). *การบริหารจัดการขยะและของเสียของญี่ปุ่นการบริหารจัดการขยะและของเสียและการรักษาความสะอาดที่สาธารณะของประเทศญี่ปุ่น*. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก: http://lawdrafter.blogspot.com/2013/09/blog-post_12.html. [2564, 18 มิถุนายน].

⁴⁰ อุดมศักดิ์ สินธิพงษ์. (2564). *มาตรการทางกฎหมายของประเทศไทยเกี่ยวกับการควบคุมและกำจัดขยะเทคโนโลยี*. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก: https://www.bu.ac.th/knowledgecenter/epaper/july_dec2005/udomsak.pdf. [2564, 18 มิถุนายน].

2) มาตรการทางการเงิน

(1) ระบบเงินช่วยเหลือ

(1.1) ระบบเงินช่วยเหลือค่าใช้จ่ายในการพัฒนาเพื่อศึกษาวิจัยทางเทคโนโลยี
สิ่งแวดลอม

กรณีจะเป็นไปเพื่อการปรับปรุงและส่งเสริมให้มีการใช้เทคโนโลยีที่ทันสมัย
ไม่ว่าเป็นกิจการขนาดเล็กและขนาดกลาง ที่ต้องทำให้กิจการมีการพัฒนาและค้นคว้าสำหรับ
เทคโนโลยีใหม่ ๆ และผลิตภัณฑ์ใหม่ โดยจะมีเงินช่วยเหลือ 1,000,000 เยนขึ้นไปแต่ไม่เกิน
45,000,000 เยน ต่อ 1 โครงการ

(1.2) ระบบเงินช่วยเหลือการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีเพื่อส่งเสริมการสร้างสังคม
แบบหมุนเวียน

กรณีจะช่วยในการส่งเสริมพยายามค้นคว้าเทคโนโลยีให้นำไปใช้ได้จริง
เพื่อเป็นประโยชน์ โดยเฉพาะให้ช่วยเหลือผู้ประกอบการที่พัฒนาเทคโนโลยีระบบ 3R ภายใน 1-3 ปี
หลังสิ้นสุดระยะเวลาให้เงินช่วยเหลือในการจัดสร้างสังคมแบบระบบหมุนเวียน จะมีวงเงินสูงสุด
ไม่เกิน 100,000,000 เยน ต่อ 1 โครงการ

(2) ระบบการให้กู้ยืมเงิน

(2.1) สำหรับกิจการขนาดเล็ก

กรณีจะมีการให้กู้ยืมเงินผ่านธนาคารสงเคราะห์กิจการขนาดกลางและขนาดเล็ก
หรือธนาคารสงเคราะห์เพื่อการดำรงชีพของประชาชน โดยเป็นการให้กู้ยืมเงินใช้อัตราดอกเบี้ยและ
วงเงินที่พิเศษแตกต่างกันไปตามประเภทหรือลักษณะของกิจการ และวัตถุประสงค์ของกิจการ

(2.2) สำหรับกิจการขนาดใหญ่

กิจการขนาดใหญ่จะเป็นการให้สินเชื่อโดยผ่านธนาคารเพื่อการลงทุนตาม
มาตรการของรัฐบาลหรือธนาคารสงเคราะห์เพื่อการพัฒนาและส่งเสริมแห่งโอกินาวาในวงเงินและ
ดอกเบี้ยที่กำหนดไว้สำหรับให้กับกิจการขนาดใหญ่

จากศึกษามาตรการควบคุมการใช้ถุงพลาสติกของประเทศญี่ปุ่นพอสรุปได้ว่า
ประเทศญี่ปุ่นจะมีมาตรการทางกฎหมายที่เป็นแม่แบบพื้นฐานที่จะใช้ควบคุมดูแลสิ่งแวดล้อมและ
จะออกกฎหมายเฉพาะต่าง ๆ เพื่อมาควบคุมการใช้สิ่งของชนิดนั้น ๆ และจะมีการกำหนดหน้าที่
ขององค์กรหรือบุคคลที่จะต้องปฏิบัติตามกฎหมายไว้อย่างชัดเจนว่าหน้าที่ของตนเองต้องทำ
อะไรบ้าง นอกจากมาตรการทางกฎหมายแล้ว ยังมีมาตรการอื่นเพื่อเป็นการจูงใจให้มีการช่วยกัน
รักษาสิ่งแวดล้อมในประเทศของตนเองมากขึ้น

ทั้งนี้ ในประเทศญี่ปุ่นมาตรการเกี่ยวกับถุงพลาสติก จะมีทั้งออกกฎหมายแบนถุงพลาสติกและการใช้มาตรการทางภาษีควบคู่กันไป ซึ่งบางประเทศอาจใช้มาตรการอย่างใดอย่างหนึ่ง แต่ประเทศไทยยังไม่มียุทธศาสตร์หรือมาตรการที่ชัดเจนจากภาครัฐเกี่ยวกับการจัดการเรื่องนี้⁴¹

นอกจากนี้ยังมีการเพิ่มอัตราการรีไซเคิล (Recycling target) เพราะเป็นประเทศที่ได้ชื่อเรื่องการออกแบบผลิตภัณฑ์และมีการใช้บรรจุภัณฑ์ที่เป็นจำนวนมาก ซึ่งนอกจากจะมีการนำหลัก EPR (Extended Producer responsibilities) คือ จะเป็นกฎที่ควบคุมผู้ผลิตให้ต้องขยายความรับผิดชอบของผลิตภัณฑ์ของตนเองและยังครอบคลุมไปถึงหลังการใช้งาน ทั้งนี้ รับผิดชอบค่าใช้จ่ายในการจัดการขยะด้วย และยังทำให้คำนึงถึงผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมมากขึ้น และยังได้ออกแบบกฎหมายมาใช้เพื่อให้มีการรีไซเคิลมากขึ้น เช่น Act on the promotion of Sorted Collection and Recycling of Containers and Packaging, 1995 เป็นต้น⁴²

เนื่องด้วยประเทศญี่ปุ่นมีขยะพลาสติกเป็นอันดับ 2 ของโลกรองจากสหรัฐอเมริกาจากรายงานของโครงการสิ่งแวดล้อมแห่งสหประชาชาติ (UNEP) ซึ่งตั้งแต่วันที่ 1 กรกฎาคม ค.ศ. 2020 เป็นต้นมา รัฐบาลได้ออกข้อบังคับให้ร้านค้าปลีก ซูเปอร์มาร์เก็ต ร้านสะดวกซื้อ และห้างสรรพสินค้าทั่วประเทศต้องมีการเก็บค่าธรรมเนียมถุงพลาสติก แต่ก็มีผู้ประกอบการบางรายเปลี่ยนมาใช้ถุงพลาสติกชีวภาพแทนโดยการใช้ถุงพลาสติกชีวภาพนี้จะได้รับยกเว้นภาษีเนื่องจากเป็นวัสดุที่ใช้มีส่วนประกอบจากพืชมากกว่า 25%⁴³

จึงสรุปได้ว่าประเทศญี่ปุ่น จะมีวิธีการจัดการขยะหลากหลายวิธี เพราะคนญี่ปุ่นส่วนใหญ่จะมีส่วนร่วมในการรับผิดชอบการจัดการขยะประกอบกับมีกฎหมายที่นำมาใช้บังคับอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งจะมีการส่งเสริมการใช้ซ้ำและนำกลับมาใช้ใหม่ของผลิตภัณฑ์ต่าง ๆ โดยคำนึงถึงหลัก 3R (Reduce, Reuse, Recycle) และยังออกกฎหมายเฉพาะตามลักษณะของผลิตภัณฑ์ เช่น การคัดแยกขยะ จัดเก็บภาษีถุงพลาสติกสติกเกอร์สะสมแลกเป็นเงิน กฎหมายรีไซเคิลภาชนะและบรรจุภัณฑ์ เป็นต้น ซึ่งนโยบายเหล่านี้ทำให้ได้ผลลัพธ์ คือ มีการลดการทิ้งขยะลงถึง 40%⁴⁴

⁴¹ The Momentum. (2564). *มาตรการเกี่ยวกับถุงพลาสติกทั่วโลก*. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก: <https://themomentum.co/where-are-plastic-bags-banned-around-the-world/>. [2564, 18 มิถุนายน].

⁴² Parppim Pim. (2562). *นโยบาย 'ไม่เอาถุง' ของนิวยอร์ก และทั่วโลก*. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก: <https://www.greenery.org/articles/wastesidestory-plastic-bag-ban-policy/>. [2564, 18 มิถุนายน].

⁴³ Samantha. (2564). *ปัญหา 'พลาสติก' ในญี่ปุ่นที่ คุณ (อาจ) ไม่เคยรู้*. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก: <https://www.tsunagulocal.com/th/51839/>. [2564, 18 มิถุนายน].

⁴⁴ BrandAge Team. (2562). *ตื่นตัวทั่วโลก ส่งนโยบายรัฐในการจัดการและลดพลาสติกของต่างชาติ*. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก: <https://www.brandage.com/article/13031/plastic>. [2564, 18 มิถุนายน].

3.1.3 มาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับการควบคุมการใช้ถุงพลาสติกของสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี

สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี (Federal Republic of Germany) จะมีการปกครองแบบสหพันธรัฐ จะเป็นการปกครองที่จะมีรัฐ ๆ รวมทั้งมีรัฐสภาและรัฐบาลของตนเอง ซึ่งจะมีประธานาธิบดีเป็นประมุขของฝ่ายบริหาร และนายกรัฐมนตรีเป็นผู้นำของรัฐบาล ทั้งนี้สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี จะมีการตั้งกรุงเบอร์ลิน (Berlin) เป็นเมืองหลวง และมีการปกครองแบ่งออกเป็นรัฐ ๆ⁴⁵

นอกจากนี้ สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี เป็นประเทศที่ได้ชื่อว่าเป็นประเทศแห่งการรีไซเคิล เพราะจะมีการออกกฎหมายควบคุมขยะมูลฝอยกระจายออกไปในทุกภาคส่วนของประเทศ โดยขั้นนี้จะเป็นการควบคุมทั้งขั้นตอนการผลิต จำหน่าย รวมถึงบริโภค แล้วต้องให้มีการคัดแยกขยะก่อนทิ้งทุกครั้ง ทั้งนี้ยังมีการเก็บภาษีรีไซเคิลจากร้านค้าทุกร้านที่มีถุงพลาสติก แจกลูกค้า และจะใช้ระบบมัดจำค่าขวดพลาสติกเพื่อเป็นการกระตุ้นให้ผู้บริโภคส่งคืนขวดเพื่อนำไปรีไซเคิล ซึ่งการที่รัฐบาลใช้มาตรการนี้จะมีผลยิ่งทำให้บริษัทเครื่องดื่มต่าง ๆ ในสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี เลือกที่จะใช้ผลิตภัณฑ์หรือขวดพลาสติกที่สามารถใช้ซ้ำหรือนำมารีไซเคิล ภายหลังการใช้ได้เพื่อนำออกสู่ตลาด เพราะการนำมาผลิตซ้ำยังช่วยลดการปล่อยของเสียหรือปล่อยคาร์บอนไดออกไซด์ได้มาก

ทั้งนี้ จากมาตรการนี้ช่วยให้สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี ลดจำนวนพลาสติกในท้องตลาด ชนิดใช้ซ้ำได้ถึง 65% ทำให้เป็นมาตรการที่ช่วยรักษาสิ่งแวดล้อมในทุกท้องถิ่นของสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีได้⁴⁶

การจัดการขยะของสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี⁴⁷

จะมีการกำหนดให้ผู้ผลิต ผู้นำเข้า ผู้นำจำหน่ายต้องเรียกคืนบรรจุภัณฑ์ กำหนดเครื่องหมายประทับบนสินค้าเพื่อแสดงว่าบรรจุภัณฑ์จะถูกนำไปรีไซเคิล รวมทั้งกำหนดบรรจุภัณฑ์ 6 กลุ่มเพื่อรีไซเคิล ได้แก่ พลาสติก แก้ว กระจ่าง กระดาษ เป็นต้น ทั้งนี้ยังได้กำหนดให้ประชาชนคัดแยกขยะ ดังต่อไปนี้

⁴⁵ จูริภรณ์ สงค์ดำ. (2564). *การเมืองการปกครอง*. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก: <https://sites.google.com/site/germany25800/nitibayati-1>. [2564, 22 มิถุนายน].

⁴⁶ ชมพูนุท พรหมภักดี. (2463). *สถานการณ์ขยะพลาสติกของกรุงเทพมหานครในปัจจุบัน*. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก: https://www.senate.go.th/document/Ext23700/23700444_0002.PDF. [2564, 4 มิถุนายน].

⁴⁷ สุปราณี ศิริอาภาพันธ์. (2561). แนวทางการบริหารจัดการขยะรีไซเคิล: ประสบการณ์ต่างประเทศกับการประยุกต์ใช้ในประเทศไทย. *วารสารรัฐศาสตร์*, 60 (1), หน้า 103-114.

- พลาสติก โฟม กระดาษ แก้ว

กรณีนี้ซึ่งจะมีการคัดแยก จัดเก็บ และรวบรวม มีการเรียกเก็บค่าธรรมเนียมบนบรรจุภัณฑ์ทุกประเภท รวมถึงถุงพลาสติก ร้านค้าที่แจกถุงพลาสติกจะต้องเสียภาษีรีไซเคิล นอกจากนี้สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี จะใช้กระบวนการนิคมบัญญัติมาใช้ในการออกกฎหมายเพื่อเป็นเครื่องมือของการจัดการปัญหาในด้านสิ่งแวดล้อมภายในประเทศด้วย การออกกฎหมายนี้จะนำมาจัดการที่ต้นเหตุโดยเน้นพัฒนาการของการจัดการขยะ หรือของเสียภายในประเทศ ทำให้มีการหมุนเวียนที่ก่อให้เกิดผลทางเศรษฐกิจของประเทศด้วย โดยสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี จะแบ่งสัดส่วนการจัดการขยะออกเป็น 3 ส่วน คือ

- (1) การหลีกเลี่ยง
- (2) การนำกลับมาใช้ใหม่ และ
- (3) การจัดการขยะอย่างเหมาะสม

ในปี 2558 ได้มีการประกาศกฎหมายใหม่ว่าด้วยขยะ เพื่อสอดคล้องและตอบสนองต่อการนำกลับมาใช้ใหม่มากขึ้น ซึ่งสาระสำคัญ ได้แก่ จะมีการกำหนดให้ต้นทางที่เป็นแหล่งที่มาของขยะทุกประเภท ซึ่งต้องประกอบด้วยส่วนประกอบที่สามารถนำกลับมาใช้ใหม่ได้มากกว่าร้อยละ 65 ให้ได้ภายในปี พ.ศ. 2563 และร้อยละ 70 ของขยะที่สามารถย่อยสลายได้ จากการเปรียบเทียบจากมาตรฐานของสหภาพยุโรปแล้วนับได้ว่าสูงกว่ามาตรฐานของสหภาพยุโรปกำหนดไว้

นอกจากนี้แล้วยังให้มีมาตรการสำหรับภาคเอกชนที่จะมาลงทุนเกี่ยวกับเรื่องของการจัดการขยะด้วย ซึ่งจะมีรัฐคอยให้การสนับสนุนเรื่องอัตราดอกเบี้ย และแหล่งลงทุนทั้งในและต่างประเทศ โดยทั้งฝ่ายภาครัฐและภาคินิคมบัญญัติจะจัดการขยะกันอย่างที่สอดคล้องไปทางเดียวกัน⁴⁸

กฎหมายว่าด้วยการบริหารจัดการขยะของสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี⁴⁹

โดยรัฐจะมีนโยบายหรือมีการตั้งเป้าหมายในการแก้ปัญหาเรื่องสิ่งแวดล้อม ซึ่งมีการกำหนดเป็นวาระแห่งชาติ ทำให้รัฐเอาจริงเอาจังมากเป็นการกำหนดไปถึงการวางแผนป้องกันกรเกิดจากต้นทางของการผลิตสินค้าโดยการออกกฎหมาย ในปี พ.ศ. 2515 ก็ได้ออกกฎหมายการ

⁴⁸ สุปราณี ศิริอาภาณนท์. (2559). *ปัญหาและมาตรการทางกฎหมายในการจัดการขยะอุตสาหกรรม: ศึกษาเฉพาะกรณีของขวดพลาสติก*. เอกสารวิชาการส่วนบุคคล หลักสูตร “ผู้บริหารกระบวนการยุติธรรมระดับสูง” รุ่นที่ 20 วิทยาลัยการยุติธรรม สำนักงานศาลยุติธรรม.

⁴⁹ พชรนันท์ รักพงษ์ไทย. (2560). *มาตรการทางกฎหมายในการส่งเสริมการนำขยะมูลฝอยจากครัวเรือนประเภทพลาสติกกลับมาใช้ใหม่ (Recycle)*. วิทยานิพนธ์หลักสูตรนิติศาสตรมหาบัณฑิต สาขากฎหมายทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม, คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. หน้า 38

จัดการขยะแห่งชาติโดยเป็นกฎหมายสิ่งแวดล้อมฉบับแรกของสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี จะมีพื้นฐานมาจากเกี่ยวกับการใช้หลัก “ผู้ที่ก่อให้เกิดมลพิษต้องจ่ายเงิน” ทั้งนี้ เป็นมาตรฐานโดยทั่วไปในการใช้บังคับกับภาคอุตสาหกรรม

นอกจากนี้ยังได้มีการกำหนดมาตรฐานสำหรับผู้ผลิตไว้ว่าผู้ผลิตและจำหน่ายสินค้าจะต้องมีการเลือกใช้วัสดุและกระบวนการผลิตที่ทำให้เกิดขยะหรือมลพิษน้อยที่สุด และยอมรับผิดชอบภายหลังมีการใช้สินค้าด้วย

สำหรับองค์กรที่เกี่ยวข้องในการจัดการขยะของสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี อาจแบ่งได้เป็น 3 ลำดับ ดังต่อไปนี้

- 1) สหพันธ์รัฐเป็นผู้ออกกฎหมาย ทำหน้าที่กำหนดกรอบอำนาจของมลรัฐต่าง ๆ
- 2) มลรัฐ ทำหน้าที่ออกกฎหมายหรือระเบียบข้อบังคับ บางที่อาจแตกต่างกันในแต่ละท้องถิ่น
- 3) หน่วยงานระดับท้องถิ่น จะเป็นผู้บังคับใช้กฎหมายและปฏิบัติหน้าที่โดยตรงในการจัดการขยะ

ต่อมาพิจารณากฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการจัดการขยะของสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี มีดังต่อไปนี้

- 1) กฎหมายประชาคมยุโรป (The European Union Laws)
เนื่องจากสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี เป็นสมาชิกสหภาพยุโรป หรือ EU จึงต้องอยู่ภายใต้กฎหมายที่ออกโดย EU ด้วย
- 2) Germany Federal Law: The Waste Management Act⁵⁰
จะเป็นกฎหมายระดับสากลของรัฐบาลกลาง ซึ่งปัจจุบันมีการพัฒนาต่อมาเป็น The Waste Management Act (KrWG) เป็นการวางหลักการต่าง ๆ เกี่ยวกับการกำจัดขยะโดยเฉพาะประเภทของสินค้า

โดยกฎหมายฉบับนี้ได้ขยายคำว่า “ของเสีย” ให้ครอบคลุมมากขึ้นและหลักสำคัญของกฎหมายนี้ยังได้มีการกำหนดหลักการของวิธีการในการจัดการขยะ จากมากไปหาน้อย ดังนี้

- (1) การป้องกันการเกิดขยะหรือของเสีย
- (2) ต้องมีการเตรียมสำหรับการนำกลับมาใช้ใหม่ (Recycle)
- (3) การนำกลับมาใช้ใหม่ (Recycle)

⁵⁰ Umweltbundesamt. (2021). *Waste regulations*. (Online). Available: <https://www.umweltbundesamt.de/en/topics/waste-resources/waste-management/waste-regulations>. [2021, June 24].

(4) อาจเป็นวิธีการอื่น ๆ โดยจะเป็นการฟื้นฟู โดยเฉพาะอย่างยิ่งการฟื้นฟูเพื่อนำกลับมาเป็นพลังงาน

(5) กำจัดวิธีการอื่น ๆ ที่ไม่ทำให้เกิดประโยชน์ เช่น ผัง เสา เป็นต้น

3) Closed Substance Cycle and Waste Management Act

กฎหมายฉบับนี้มีการออกมาเพื่อเป็นการควบคุมขยะมูลฝอยทุกส่วนของสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี ทั้งการผลิต ขยาย หรือบริโภค ซึ่งบังคับให้ทุกภาคส่วนต้องมีการรับผิดชอบต่อสิ่งที่ตนได้ก่อให้เกิดขึ้น จะกำหนดให้โรงงานผู้ผลิตต้องบริหารจัดการขยะ ไม่ว่าจะเป็นการหลีกเลี่ยงการผลิตที่ทำให้มีการก่อให้เกิดขยะขึ้น หรือจะต้องมีการทำการรีไซเคิล และต้องมีการกำจัดขยะในส่วนที่ไม่จำเป็น เพื่อให้เป็นผลดีต่อสิ่งแวดล้อม ซึ่งกฎหมายนี้จะทำหน้าที่หลัก คือ ควบคุมการเกิดขยะมูลฝอย จะให้ความสำคัญต่อการลดปริมาณและความเป็นพิษของขยะมูลฝอย และต้องมีการนำกลับมาใช้ซ้ำ ใช้ใหม่ โดยจะเป็นสภาพของวัสดุก่อนแล้วนำมาเอาพลังงานกลับมาใช้ก็ได้ (Energy recovery)⁵¹

ตามนิยามของกฎหมายฉบับนี้ได้ให้คำนิยามของ “ขยะ” หมายถึง สสารหรือวัสดุทั้งหมดที่เข้าลักษณะที่ได้กำหนดไว้ตามภาคผนวกของกฎหมายฉบับนี้ และเป็นของที่เจ้าของทิ้งหรือเจ้าของต้องจะทิ้งและจำเป็นที่ต้องทิ้ง ซึ่งได้มีการแบ่งประเภทของขยะมูลฝอย 2 ประเภท ได้แก่ ขยะที่สามารถนำกลับมาใช้คืนสู่สภาพเดิมได้ เช่น ขยะที่เราสามารถนำกลับมาใช้ใหม่ได้ และขยะที่เราสามารถนำไปกำจัดได้ เช่น จะเป็นขยะที่ไม่สามารถนำกลับมาใช้ใหม่ได้⁵²

ตามกฎหมาย Closed Substance Cycle and Waste Management Act ยังได้กำหนดมาตรการทางกฎหมายสำหรับผู้เกี่ยวข้องหรือมีหน้าที่ตามกฎหมาย ดังต่อไปนี้

1) มาตรการทางกฎหมายที่ใช้กับผู้บริโภค

มาตรการทางกฎหมายที่ใช้กับผู้บริโภค คือ ประชาชนแต่ละครัวเรือนที่ทำให้เกิดขยะหรือเป็นแหล่งที่มาของการเกิดขยะ หรือเจ้าของขยะ (owners of waste) มีหน้าที่สำคัญที่ต้องคัดแยกขยะ โดยแบ่งตามประเภทของขยะ เช่น แก้ว กระดาษ เสื้อผ้าเก่า ภาชนะบรรจุภัณฑ์ เป็นต้น ขยะซึ่งมีขนาดใหญ่และของเสียที่เป็นอันตราย และต้องมีการเก็บขนเพื่อสามารถนำไปรีไซเคิล

⁵¹ ศุภกร อ้นตระกูล. (2557). *ปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับการจัดการขยะมูลฝอย*. วิทยานิพนธ์หลักสูตรนิติศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชานิติศาสตร์ คณะนิติศาสตร์ปริทัศน์ นวมยงค์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต. หน้า 100.

⁵² Closed Substance Cycle Waste Management Act. Article 3 Definition of Terms

(1) For the purposes of this Act, “waste” means all movable property that falls within one of the groups listed in Annex I and which the owner disposes of, wishes to dispose of or must dispose of. “Waste for recovery” is waste that is recycled; waste that is not recycled is “waste for disposal”.

โดยผู้ผลิตสินค้า หรือบริษัทเอกชน คัดแยกต้นทางและเก็บขนมาเข้าสู่โรงคัดแยก ที่จะสามารถนำไปจำหน่ายได้อีก⁵³

2) มาตรการทางกฎหมายที่ใช้กับผู้ผลิต

มาตรการทางกฎหมายที่ใช้กับผู้ผลิต คือ อุตสาหกรรมและผู้ประกอบการจะมีหน้าที่อัตราที่ควรมีสำหรับการรีไซเคิลขยะบรรจุภัณฑ์จากครัวเรือนซึ่งต้องทำตามในกรณีที่รัฐบาลมีการกำหนดมาตรฐานไว้ จะมีการตั้งเป้าหมายในการรีไซเคิลไว้ ทำให้ผู้ค้าปลีกและบริษัทที่ผลิตบรรจุภัณฑ์ต้องรับและรีไซเคิลขยะที่เป็นการผลิตและที่เป็นบรรจุภัณฑ์จากผู้บริโภค

แต่กรณีก็มีอีกหนทางเลือก คือ ผู้ผลิตอาจทำสัญญากับบุคคลอื่นมาทำหน้าที่เก็บขยะที่เกิดจากกิจการของตนก็ได้และต้องทำให้ได้ตามที่รัฐบาลกำหนดไว้ สำหรับการรีไซเคิล กรณีนี้จะได้ความสนใจเป็นจำนวนมากของสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี สำหรับผู้ผลิตบรรจุภัณฑ์⁵⁴

3) มาตรการทางกฎหมายที่ใช้กับภาครัฐ

มาตรการทางกฎหมายที่ใช้กับภาครัฐ คือ รัฐบาลต้องกำหนดนโยบายการจัดการขยะที่เน้นโดยเฉพาะต้องเลี่ยงการก่อให้เกิดขยะจากต้นทางและพยายามสนับสนุนนำขยะกลับมาใช้ใหม่เพื่อเป็นการรักษาสິงแวดล้อม โดยรัฐบาลจะเน้นให้มีการรีไซเคิลหรือส่งเสริมในเรื่องรีไซเคิลจะประกอบไปด้วย เป้าหมายอัตรารีไซเคิลขยะชุมชน วางระบบการเก็บเงินค่ามัดจำสำหรับบรรจุภัณฑ์ที่บรรจุเครื่องดื่ม และจะมีการกำหนดให้ภาครัฐกิจต้องคัดแยกขยะที่สามารถนำมารีไซเคิลได้เป็นต้น⁵⁵

⁵³ Article 5 Basic Obligations in Closed Substance Cycle Waste Management

(2) Producers and owners of waste are obligated to recycle the waste in question pursuant to Article 6. Where no other consequences result from this Act, waste recycling has priority over waste disposal. High-quality recycling appropriate for the type and the nature of the waste in question is to be pursued. To the extent required to fulfil requirements pursuant to Articles 4 and 5, waste for recovery shall be separated for storage and treatment.

⁵⁴ พัชรนันท์ รักพงษ์ไทย. อังแล้ว เชียงอรรด 49. หน้า 100.

⁵⁵ Article 7 Requirements for Closed Substance Cycle Waste Management (1) The Federal Government is here with authorised, after hearing the concerned parties (Article 60), to issue statutory ordinances, with the consent of the Bundesrat, and to the extent required to fulfil obligations pursuant to Article 5, especially those ensuring safe recycling, that accomplish the following:

1. restrict the binding or the residues of certain waste in products, specified by type, nature and content substances,
2. mandate requirements for separation, transport and storage of waste,

4) มาตรการทางกฎหมายที่ใช้กับผู้ประกอบธุรกิจรีไซเคิล⁵⁶

มาตรการทางกฎหมายที่ใช้กับผู้ประกอบธุรกิจรีไซเคิล คือ จากที่มีการกำหนดให้อุตสาหกรรมการผลิตและผู้ประกอบการที่จะต้องเก็บรวบรวมและรีไซเคิลขยะบรรจุภัณฑ์ ทำให้เกิด The Dual System Deutschland (DSD) ขึ้น ซึ่งเป็นองค์กรที่ทำหน้าจัดเก็บและจัดการบรรจุภัณฑ์ของผู้ผลิตกับผู้ประกอบการ และจะได้รับค่าธรรมเนียมจากผู้ผลิตและผู้ประกอบการที่ตนไปทำหน้าที่จัดเก็บรวบรวมและจัดการบรรจุภัณฑ์

3. mandate requirements for waste provision, supply, collection and collection by retrieval and transport systems,

4. mandate the following for certain waste, recycling of which, due to the type, nature or amount of the waste in question, is particularly liable to impair the public interest, especially the natural resources requiring protection that are listed in Article 10 para. 4, by area of origin, place of origin or initial product:

a) that such waste may be put into circulation, or recycled, only in certain amounts or types, or only for certain purposes,

b) that certain types of such waste may not be put into circulation,

5. mandate that relevant waste owners are obligated, when they supply waste to third parties, to notify such parties concerning the requirements resulting from these statutory ordinances,

6. mandate labelling obligations with regard to waste.

⁵⁶ Article 22 Product Responsibility

(1) Parties who develop, manufacture, process and treat, or sell products have “product responsibility” for achievement of the aims of closed substance cycle waste management. In order to fulfil product responsibility, products must be so designed, if at all possible, that waste production is reduced within their production and use, and that environmentally compatible recycling and disposal of the waste resulting from their use is assured.

(2) In particular, product responsibility comprises

1. the development, production and marketing of products that can be reused, that are technically durable and that are suitable, after use, for proper and safe recycling and environmentally compatible disposal,

2. priority for use of recyclable waste or secondary raw materials in production of products,

3. labelling of products containing pollutants, in order to assure environmentally compatible recycling or disposal of the waste remaining after their use,

4. provision of information concerning possibilities or obligations for return, reuse and recycling, and concerning deposit-payment arrangements, through product labelling and

5. acceptance of the products and of the waste remaining after their use, as well as the subsequent recycling or disposal of such products and waste.

โดยค่าธรรมเนียมที่ได้รับมาจะเป็นค่าใช้จ่ายสำหรับการเก็บรวบรวมและจะดำเนินการกับวัสดุแต่ละประเภทที่มีการกำหนดให้รีไซเคิล ซึ่งยิ่งทำให้เป็นแรงจูงใจที่ผู้ผลิตบรรจุภัณฑ์และผู้ประกอบการลดการใช้บรรจุภัณฑ์หรือวัสดุที่เป็นบรรจุภัณฑ์ที่ไม่จำเป็นให้ลดน้อยลงในที่สุด⁵⁷

กระบวนการจัดการขยะมูลฝอยของสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี⁵⁸

1) วิธีการในการกำจัดขยะมูลฝอย

(1) การลดและการคัดแยก ณ แหล่งกำเนิด

(1.1) ขยะครัวเรือน

กรณีจะมีการกำหนดข้อกำหนดของเมืองต่าง ๆ ทั้งนี้จะแตกต่างกันออกไปในแต่ละเมืองโดยเฉพาะต้นทาง โดยการจัดเก็บของประเภทขยะแต่ละชนิดไม่เหมือนกันในแต่ละท้องถิ่น ซึ่งจะมีขยะที่ต้องแยกเพื่อนำกลับมาใช้ซ้ำได้ ไม่จำกัดเฉพาะบางพื้นที่เท่านั้นนอกจากบ้านและหอพัก แต่ต้องรวมถึงสถานที่สาธารณะต่าง ๆ ด้วย

แต่ถ้าเป็นขยะชิ้นใหญ่ เช่น เฟอร์นิเจอร์ เป็นต้น ในส่วนนี้ต้องมีการแจ้งบริษัทจัดเก็บอาจมีการนัดหมายไว้ล่วงหน้า ซึ่งกรณีนี้จะมีการเก็บค่าใช้จ่ายในการนำไปทิ้งด้วย ทั้งนี้ถ้าประชาชนทั่วไปไม่ยอมเสียค่าใช้จ่ายในการจัดเก็บขยะก็มีวิธีในการทิ้งที่จัดเตรียมไว้ คือ นำไปทิ้งเองที่ศูนย์รับกำจัดขยะที่มีการกำหนดไว้ทั่วไป ยกตัวอย่างการคัดแยกขยะของสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี เช่น ทั่วไปจะมีถังขยะไว้ 4 ถัง ได้แก่

- ถังขยะสีดำ จะใส่ขยะที่รีไซเคิลไม่ได้ (Domestic waste) เช่น เศษอาหาร ก้นบุหรี่ เป็นต้น ทั้งนี้ ไม่รวมขยะประเภทพิเศษต่าง ๆ

- ถังขยะสีเขียว ว่างใส่ขยะพืชผักผลไม้ (Organic waste) เช่น มันฝรั่ง เศษเปลือกผัก เป็นต้น ไม่รวมเศษอาหารจากเนื้อสัตว์ วัสดุบรรจุภัณฑ์

- ถังขยะสีฟ้า ว่างใส่ขยะกระดาษ เช่น หนังสือพิมพ์ นิตยสาร เป็นต้น แต่ไม่รวมถึงกระดาษที่เป็นรูปถ่าย กระดาษคาร์บอน

⁵⁷ Section 11 Authorisation of Third Parties

Manufacturers and distributors may call upon third parties to fulfil the obligations laid down in this Ordinance. Acceptance of returned packaging and refunding of deposits may also be performed by machine. Section 16 subsection (1), second and third sentences, of the Closed Substance Cycle and Waste Management Act (Kreislaufwirtschafts- und Abfallgesetz) shall apply mutatis mutandis.

⁵⁸ DDGeneral. (2556). *ที่ยอร์มัน.... ขยะเป็นเรื่องใหญ่มาก*. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก: <http://oknation.nationtv.tv/blog/DDGeneral/2013/04/30/entry-1>. [2564, 24 มิถุนายน].

- ถังขยะสี่เหลี่ยม ใว้ใส่ขยะบรรจุภัณฑ์ขนาดเบา (Lightweight packaging) สำหรับขยะที่เป็นพลาสติก บรรจุภัณฑ์ เป็นต้น ไม่รวมถึงภาชนะที่ยังมีเนื้อสินค้าอยู่หรือมีน้ำหนักมาก ทั้งนี้ ตัวอย่างของเมืองบอนน์ที่สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี ต้องใช้ความรู้อย่างมากเพราะมีรายละเอียดเยอะ จึงต้องมีหน่วยของท้องถิ่นคอยให้บริการตลอดเพื่อประชาชนในท้องถิ่นที่สามารถสอบถามเกี่ยวกับการคัดแยกขยะที่ถูกต้องวิธี

ขยะกลุ่มพิเศษ ต้องมีการคัดแยกตั้งแต่แหล่งกำเนิด หรือตั้งแต่ครัวเรือนตนเอง เช่น แก้ว เครื่องใช้ไฟฟ้า อุปกรณ์ไฟฟ้า เป็นต้น ซึ่งขยะในกลุ่มนี้เมื่อจะนำไปทิ้งตามจุดที่มีการกำหนดไว้ หรือจะแจ้งหน่วยงานให้มาจัดเก็บ ก็จะมีการกำหนดสีไว้สำหรับทิ้งขยะในกลุ่มพิเศษนี้ไว้โดยเฉพาะ ได้แก่

- ขยะที่เป็นแก้ว ครัวเรือนต้องมีการคัดแยกตามสีก่อน เช่น สีน้ำตาล สีขาว สีเขียว

- เครื่องใช้ไฟฟ้า อุปกรณ์ไฟฟ้าขนาดเล็ก ต้องนำไปทิ้งที่ถังขยะสีแดงที่ทางการกำหนดไว้

- เครื่องใช้ไฟฟ้าขนาดใหญ่ หน่วยงานของท้องถิ่นที่จะมารับฟรี จะมีเบอร์ติดต่อเพื่อให้เราสามารถโทรไปแจ้งหน่วยงานให้มากำจัดหรือไปใช้ มารับได้ที่บ้าน

- อุปกรณ์ไฟฟ้า วัสดุสิ้นเปลืองทางไฟฟ้า และสารเคมี ขยะชนิดนี้จะถูกนำไปส่งที่โรงงานรีไซเคิล

(1.2) สถานที่ทิ้งขยะ

จะจัดไว้ในที่สาธารณะเพื่อให้ประชาชนคัดแยกขยะจากครัวเรือนได้ก่อนมาทิ้งแล้วก็จะจะมีหน่วยงานของรัฐมาจัดเก็บต่อไป โดยจะมีการกำหนดถังขยะไว้อีกชั้นตอนหนึ่งดังต่อไปนี้

- ถังสีฟ้า เอาไว้ทิ้งขยะที่รวบรวมได้จากครัวเรือน เช่น หนังสือ หนังสือพิมพ์ เป็นต้น นอกจากนี้บางสถานที่จะมีตู้รับซื้อกระดาษ ซึ่งสามารถนำกระดาษมาเปลี่ยนเป็นเงินได้

- ถังสีเหลือง เอาไว้ทิ้งขยะที่รวบรวมได้จากครัวเรือน จะเป็นขยะภาชนะต่าง ๆ โดยเฉพาะพลาสติกและอลูมิเนียมที่สามารถนำมารีไซเคิลได้ รวมทั้งที่มีเครื่องหมาย Recyclable ที่นำกลับมาใช้ใหม่ได้ ทั้งนี้ถังสีเหลืองนี้ ประชาชนสามารถไปขอรับได้ฟรีจากศาลากลาง หรือไม่ว่าจะไปหาซื้อตามร้านซูเปอร์มาร์เก็ต

- ถังสีน้ำตาล ถังนี้จะเอาไว้รวบรวมขยะที่เก็บได้จากถังสีเขียวหรือสีน้ำตาลที่คัดแยกมาจากครัวเรือน จะเป็นประเภทที่ย่อยสลายได้ง่ายตามธรรมชาติ เช่น ผัก ผลไม้ เป็นต้น

- ถังสีดํา สำหรับขยะทั่วไปที่ทิ้งตามบ้านในถังสีดําเหมือนกันที่รวบรวมจากครัวเรือน เช่น ถ่านซีถั่ว ขางลบ เป็นต้น

- กลังใส่แบตเตอรี่และขยะเป็นพิษ สำหรับขยะประเภทนี้ต้องแยกใส่กลังไว้โดยเฉพาะ ซึ่งประชาชนสามารถไปรับกลังดังกล่าวนี้ได้จากห้างหรือซูเปอร์มาร์เก็ตทั่วไป ถ้าประชาชนในครัวเรือนของตนเองรวบรวมเต็มกลังแล้ว ค่อยนำมาทิ้งที่ห้างอีกครั้งเพื่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจะนำไปกำจัดได้อย่างถูกวิธี

- ถังใส่ขวด (Glass container) ถ้าเป็นขวดที่ไม่สามารถนำกลับมาใช้ได้ใหม่ จะต้องแยกตามสีขาว เขียว น้ำตาล กรณีจะมีข้อยกเว้นให้ขวดที่มีเครื่องหมายสามารถนำกลับมาใช้ได้ไม่ควรทิ้งใน glass container ได้ ซึ่งต้องแยกฝาเกลียวของขวดไปทิ้งในถังสีเหลือง

- ขวดหรือกระป๋องมัดจํา (Deposit bottles) ซึ่งจะมีเครื่องหมายสัญลักษณ์ “DPS”⁵⁹ แสดงบนภาชนะ เช่น ขวดน้ำอัดลม กระป๋องเบียร์ จะนำมาเปลี่ยนเป็นเงินได้ 2 วิธี คือไปที่เครื่องรับขวดคืน หรือไม่ว่าจะไปร้านขายของชำที่ได้ไปซื้อสินค้านั้นมา เหตุเนื่องมาจากการที่เรียกว่า “Deposit bottles” เพราะในราคาสินค้าได้รวมค่ามัดจําขวด หรือเรียกว่า “Pfand”

- ขยะหนัก เช่น อิฐ หิน เป็นต้น จะนำไปทิ้งไว้ในสถานที่ที่ทางรัฐจัดให้ไว้เป็นกรณีพิเศษ โดยไม่สามารถไปทิ้งตามขยะทั่วไปที่กำหนดไว้ได้

(1.3) การเก็บรวบรวมหรือการจัดเก็บ

ถ้ามีการจัดเก็บจากสถานที่ทิ้ง จะมีหน่วยงานที่จัดเก็บขยะออกตารางในการจัดเก็บไว้ซึ่งตารางนี้จะถูกนำไปแจกจ่ายในประชาชนทุกครัวเรือน ซึ่งจะมีการแยกขยะตามประเภทขยะโดยจะมากับขยะถึงหน้าบ้าน ประชาชนตามครัวเรือนจะต้องแยกขยะตามตารางที่ได้รับ โดยต้องแยกให้ตรงประเภทของขยะในการคัดแยกด้วย เพราะเมื่อมาถึงหน่วยงานที่ไปจัดเก็บจะได้สามารถจัดเก็บได้เลยโดยต้องดูสีของถังขยะ ซึ่งในตารางการจัดเก็บนั้นจะบอกไว้ว่าวัน ไหนบ้างที่เป็นการจัดเก็บขยะประเภทไหน โดยรถขยะคันไหนมาจัดเก็บ เป็นสัญลักษณ์ในการบ่งบอก

จึงสามารถสรุปได้ว่ากระบวนการจัดเก็บขยะของสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี นี้รัฐบาลกลางจะกำหนดนโยบายในการจัดเก็บขยะ ซึ่งผู้ผลิต ผู้นำเข้า ผู้จำหน่ายทั้งหลายจะต้องมีการเรียกคืนบรรจุภัณฑ์ที่รัฐกำหนดเครื่องหมายประทับบนสินค้าเพื่อที่จะถูกนำไปรีไซเคิล โดยจะมีการกำหนดบรรจุภัณฑ์โดยเฉพาะสำหรับรีไซเคิล เช่น แก้ว กระป๋อง พลาสติก จะกำหนดให้ประชาชนคัดแยก 3 กลุ่ม เช่น กระจก แก้ว วัสดุน้ำหนักเบา (พลาสติก) เป็นต้น

นอกจากนี้เมื่อวันที่ 9 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2564 ได้มีการแก้ไขพระราชบัญญัติบรรจุภัณฑ์ (The Packaging Act) ฉบับแรกที่จะมีผลใช้บังคับในสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี ซึ่งการแก้ไข

⁵⁹ เครื่องหมาย DPG ที่บอกว่าขวดหรือกระป๋องนี้มีค่ามัดจํา

พระราชบัญญัติฉบับนี้จะมีการห้ามจำหน่ายถุงพลาสติกน้ำหนักเบา ที่จุดขายสินค้าหรือผลิตภัณฑ์ ตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม พ.ศ. 2565 และถุงพลาสติกที่ห้ามจำหน่าย คือ ถุงพลาสติกที่มีความหนาต่ำกว่า 50 ไมครอน แต่จะยกเว้นให้ถุงพลาสติกที่มีความหนาต่ำกว่า 15 ไมครอน⁶⁰

วัตถุประสงค์ของการแก้ไข The Packaging Act ก็เพื่อให้เป็นไปตามกำหนดของ ข้อบังคับเกี่ยวกับเรื่องถุงพลาสติกของสหภาพยุโรป (The EU Plastic Bags Directive) ที่สหพันธ์ สาธารณรัฐเยอรมนี เป็นสมาชิกอยู่ของ EU สำหรับผู้ค้าหรือผู้ประกอบการถ้าไม่ปฏิบัติตาม อาจถูก สั่งปรับสูงถึง 100,000 ยูโร⁶¹

ทั้งนี้ เมื่อปัญหาสิ่งแวดล้อมของสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีร้ายแรงขึ้นมา ก็ในช่วงต้นปี พ.ศ. 2563 และในสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี ได้มีการประท้วงเกี่ยวเรื่องสิ่งแวดล้อม ซึ่งทำให้นโยบายด้านสิ่งแวดล้อมได้รับความสนใจจากทางการเมือง ทั้งเป็นเรื่องที่เป็นจุดตัดสำคัญ ของการตั้งเล็งก็ว่าได้ และสหภาพยุโรป (The European Union) ได้เห็นชอบกฎหมายเกี่ยวกับการ กำจัดการใช้พลาสติกในปี พ.ศ. 2561 เพื่อที่ประเทศสมาชิกจะได้นำไปปฏิบัติตาม โดยจาก ข้อบังคับของสหภาพยุโรปนี้ทำให้เมื่อวันที่ 23 กันยายน พ.ศ. 2563 รัฐสภาของสหพันธ์สาธารณรัฐ เยอรมนีออกกฎหมายห้ามจำหน่ายผลิตภัณฑ์จากพลาสติกชนิดใช้ครั้งเดียวทิ้งในประเทศ จะมีผล ใช้บังคับวันที่ 3 กรกฎาคม พ.ศ. 2564 เป็นต้นไป

ทำให้ตั้งแต่วันที่ 3 กรกฎาคม พ.ศ. 2564 จะไม่มีการวางจำหน่ายพลาสติกชนิดใช้ ครั้งเดียวอีกต่อไปในสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี ผลิตภัณฑ์จากพลาสติกที่ถูกห้ามจำหน่าย เช่น ผลิตภัณฑ์ใส่อาหารจากพลาสติก ผลิตภัณฑ์ที่ใช้รับประทานอาหาร เป็นต้น โดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อลดปริมาณขยะจากพลาสติก

นอกจากนี้ ในอนาคตอาจมีการห้ามจำหน่ายผลิตภัณฑ์ที่ทำจากพลาสติกเพิ่มเติม อีกก็ได้ รวมทั้งจะมีวิธีการทิ้งผลิตภัณฑ์ที่ทำจากพลาสติก เพื่อให้ผู้บริโภคข้อมูลประกอบการ ตัดสินใจในการเลือกใช้ผลิตภัณฑ์และรู้วิธีทิ้งอย่างถูกต้อง⁶²

⁶⁰ สำนักงานส่งเสริมการค้าในต่างประเทศ ณ นครแฟรงก์เฟิร์ต. (2562). *มาแล้วการห้ามใช้ถุงพลาสติกอย่างเป็นทางการ*. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก: https://www.ditp.go.th/contents_attach/563587/563587.pdf. [2564, 24 มิถุนายน].

⁶¹ Library of Congress. (2021). *Germany: Lightweight Plastic Bag Ban to Take Effect January 1, 2022*. (Online). Available: <https://www.loc.gov/item/global-legal-monitor/2021-02-25/germany-lightweight-plastic-bag-ban-to-take-effect-january-1-2022/>. [2021, June 25].

⁶² กรุงเทพธุรกิจ. (2563). *“เยอรมนี”ห้ามผลิตภัณฑ์พลาสติกปี 64*. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก: <https://www.bangkokbiznews.com/news/detail/900857>. [2564, 25 มิถุนายน].

เรื่องสิ่งแวดล้อมเป็นเรื่องที่สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี ให้ความสำคัญมากถึงขนาดกำหนดเป็นนโยบายของพรรคการเมือง ทำให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงสิ่งแวดล้อมสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี สเวนจา ชูลซ์ ประกาศผลักดันกฎหมายห้ามใช้ถุงพลาสติกและลดบรรจุภัณฑ์พลาสติก โดยในปี 2016 สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีประสบความสำเร็จมากหลังมีร้านค้าปลีกให้ความร่วมมือโดยสมัครใจ ซึ่งร้านค้าจำนวนมากให้ลูกค้าจ่ายค่าถุงพลาสติกเพิ่มเติมถ้าต้องการถุง⁶³

สรุปมาตรการควบคุมการใช้ถุงพลาสติกของสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี คือ จะมีการออกกฎหมายควบคุมขยะมูลฝอยกระจายออกไปในทุกภาคส่วนของประเทศ ไม่ว่าจะเป็นขั้นตอนการผลิต จำหน่าย หรือบริโภค รวมถึงต้องให้มีการคัดแยกก่อนทิ้งทุกครั้ง อีกทั้งยังมีการเก็บภาษีรีไซเคิลจากร้านค้าทุกร้านที่ได้ทำการแจกถุงพลาสติกให้กับลูกค้า และมีระบบมัดจำค่าขวดพลาสติกเพื่อเป็นการจูงใจให้ผู้บริโภคส่งคืนขวดเพื่อนำไปรีไซเคิลต่อไป ซึ่งมาตรการนี้ทำให้บริษัทเครื่องดื่มต่าง ๆ ในสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีเลือกที่จะผลิตขวดพลาสติกที่สามารถใช้ซ้ำได้ออกสู่ตลาดมากกว่าเดิม ทั้งนี้เพราะการผลิตขวดพลาสติกใช้ซ้ำลดการปล่อยคาร์บอนไดออกไซด์ได้จำนวนมากหากเทียบกับการผลิตขวดพลาสติกใหม่ เป็นผลให้ขวดพลาสติกในท้องตลาดของสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี เป็นขวดพลาสติกชนิดใช้ซ้ำมากถึง 64% ถือเป็นมาตรการที่ช่วยสิ่งแวดล้อมในทุก ๆ ท้องที่เป็นอย่างดี⁶⁴

ทั้งนี้ สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี ยังตั้งเป้าหมาย ตั้งแต่ปี 2562-2565 เพิ่มอัตราการรีไซเคิล โดยมีทั้งกฎหมายการลดค่าธรรมเนียมรีไซเคิล เพื่อให้ผู้ผลิตหันมาใช้ผลิตภัณฑ์ที่ทำจากวัสดุธรรมชาติ ซึ่งจะได้รับส่วนลดค่าธรรมเนียมรีไซเคิล และต้องทำสัญลักษณ์แยกประเภทของบรรจุภัณฑ์ที่รีไซเคิลได้ด้วยเพื่อให้ผู้บริโภคได้รับรู้ โดยผู้ประกอบการ ผู้นำเข้า และอุตสาหกรรมในสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี จำเป็นต้องลงทะเบียนบรรจุภัณฑ์ทุกชนิดตามกฎหมายส่งเสริมการลดขยะพลาสติก การนำเข้าหรือจำหน่ายบรรจุภัณฑ์ใด ๆ ที่ไม่ได้รับอนุญาตจากศูนย์ลงทะเบียนบรรจุภัณฑ์ จะโดนปรับไม่เกิน 200,000 ยูโร⁶⁵

⁶³ THE STANDARD. (2563). *เยอรมนีเตรียมออกกฎหมายแบนถุงพลาสติก ลดการใช้บรรจุภัณฑ์พลาสติกสำหรับผัก-ผลไม้*. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก: <https://thestandard.co/germany-to-issue-ban-on-plastic-shopping-bags/>. [2564, 25 มิถุนายน].

⁶⁴ BrandAge Team. (2562). *ต้นตัวทั่วโลก ส่งนโยบายรัฐในการจัดการและลดพลาสติกของต่างชาติ*. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก: <https://www.brandage.com/article/13031/plastic>. [2564, 18 มิถุนายน].

⁶⁵ ประชาชาติธุรกิจ. (2562). *ไทยต้องปรับตัว พาณิชย์เผยเยอรมนีออก กม. หุนหันสินค้าทำจากพลาสติกรีไซเคิล*. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก: <https://www.prachachat.net/economy/news-283137>. [2564, 25 มิถุนายน].

3.2 มาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับการควบคุมการใช้ถุงพลาสติกของผู้ประกอบการ ในเขตพื้นที่นิคมอุตสาหกรรมของในประเทศไทย

3.2.1 มาตรการทางนโยบายที่เกี่ยวข้องการควบคุมการใช้ถุงพลาสติก

1) แนวนโยบายแห่งรัฐในรัฐธรรมนูญ

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยทุกฉบับจะมีการบัญญัติหมวดเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเป็นนโยบายของรัฐที่มีความสำคัญมาก และรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ฉบับปัจจุบัน ได้มีการบัญญัติไว้ในหมวด 6 ปราบกฏอยู่ในมาตรา 72 ได้บัญญัติดังนี้

มาตรา 72 รัฐพึงดำเนินการเกี่ยวกับที่ดิน ทรัพยากรน้ำ และพลังงาน ดังต่อไปนี้

(1) วางแผนการใช้ที่ดินของประเทศให้เหมาะสมกับสภาพของพื้นที่และศักยภาพของที่ดินตามหลักการพัฒนาอย่างยั่งยืน

(2) จัดให้มีการวางผังเมืองทุกระดับและบังคับการให้เป็นไปตามผังเมืองอย่างมีประสิทธิภาพ รวมตลอดทั้งพัฒนาเมืองให้มีความเจริญโดยสอดคล้องกับความต้องการของประชาชนในพื้นที่

(3) จัดให้มีมาตรการกระจายการถือครองที่ดินเพื่อให้ประชาชนสามารถมีที่ทำกินได้อย่างทั่วถึงและเป็นธรรม

(4) จัดให้มีทรัพยากรน้ำที่มีคุณภาพและเพียงพอต่อการอุปโภคบริโภคของประชาชน รวมทั้งการประกอบเกษตรกรรม อุตสาหกรรม และการอื่น

(5) ส่งเสริมการอนุรักษ์พลังงานและการใช้พลังงานอย่างคุ้มค่า รวมทั้งพัฒนาและสนับสนุนให้มีการผลิตและการใช้พลังงานทางเลือกเพื่อเสริมสร้างความมั่นคงด้านพลังงานอย่างยั่งยืน

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ยังกำหนดหน้าที่ของรัฐเกี่ยวกับการดำเนินการตามนโยบายด้านสิ่งแวดล้อมไว้อีก ในมาตรา 57 (2) ซึ่งบัญญัติไว้ ดังนี้

มาตรา 57 รัฐต้อง (2) อนุรักษ์คุ้มครอง บำรุงรักษาฟื้นฟูบริหารจัดการ และใช้หรือจัดให้มีการ ใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม และความหลากหลายทางชีวภาพให้เกิดประโยชน์ อย่างสมดุลและยั่งยืน โดยต้องให้ประชาชนและชุมชนในท้องถิ่นที่เกี่ยวข้องมีส่วนร่วมดำเนินการ และได้รับประโยชน์จากการดำเนินการดังกล่าวด้วยตามที่กฎหมายบัญญัติ

รัฐธรรมนูญฯ จะมีการรับรองสำหรับประชาชนและชุมชนเพื่อมีส่วนร่วมกับการบริหารเกี่ยวกับเรื่องทรัพยากรธรรมชาติ โดยอาจมีหน้าที่ดูแลรักษาและยังรวมถึงการใช้ประโยชน์

แต่รัฐเองก็มีหน้าที่เช่นกันที่ต้องส่งเสริมและสนับสนุนเพื่อให้ประชาชนและชุมชนสามารถใช้ทรัพยากรธรรมชาติได้อย่างยาวนาน และหน้าที่สำคัญจะเป็นการบำรุงรักษา ทั้งนี้ เป็นแนวทางของการบริหารประเทศต่อไป และยังเป็นแนวทางในการไปออกกฎหมายเพื่อมาควบคุมในอนาคตหรือจะเป็นการจัดทำนโยบาย

2) ยุทธศาสตร์ชาติ

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 65 บัญญัติว่า รัฐพึงจัดให้มียุทธศาสตร์ชาติเป็นเป้าหมายการพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืนตามหลักธรรมาภิบาลเพื่อใช้เป็นกรอบในการจัดทำแผนต่าง ๆ ให้สอดคล้องและบูรณาการกันเพื่อให้เกิดเป็นพลังผลักดันร่วมกันไปสู่เป้าหมายดังกล่าว การจัดทำกรกำหนดเป้าหมาย ระยะเวลาที่จะบรรลุเป้าหมาย และสาระที่พึงมีในยุทธศาสตร์ชาติ ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กฎหมายบัญญัติ ทั้งนี้ กฎหมายดังกล่าวต้องมีบทบัญญัติเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมและการรับฟังความคิดเห็นของประชาชนทุกภาคส่วนอย่างทั่วถึง ยุทธศาสตร์ชาติเมื่อได้ประกาศในราชกิจจานุเบกษาแล้ว ให้ใช้บังคับได้ ดังนั้นจากบทบัญญัติดังกล่าวจึงได้มีการตราพระราชบัญญัติการจัดทำยุทธศาสตร์ชาติ พ.ศ. 2560 เพื่อให้ยุทธศาสตร์มีการพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืน เพื่อเป็นกรอบแบบอย่างให้ไปดำเนินการตามแบบแผนที่วางไว้ตามยุทธศาสตร์ชาติ ภายในระยะเวลาไม่น้อยกว่า 20 ปี และยังสามารถตั้งคณะกรรมการยุทธศาสตร์ชาติต้องจัดทำร่างยุทธศาสตร์ชาติเพื่อเสนอต่อคณะรัฐมนตรี และคณะรัฐมนตรีเสนอร่างให้สภาผู้แทนราษฎรเห็นชอบต่อไป⁶⁶

ส่วนยุทธศาสตร์ชาติที่เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม จะมีเป้าหมายดังนี้⁶⁷

- (1) ต้องอนุรักษ์และรักษาทรัพยากรธรรมชาติสิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรมให้คนรุ่นหลังต่อไปได้ใช้อย่างยาวนาน
  - (2) มีการฟื้นฟูและสร้างทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมใหม่เพื่อลดผลกระทบทางลบจากการพัฒนาสังคมเศรษฐกิจของประเทศ
  - (3) ใช้ประโยชน์และสร้างการเติบโตบนฐานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในสมดุลภายในขีดความสามารถของระบบนิเวศ
  - (4) ยกกระตบกระบวนทัศน์เพื่อกำหนดอนาคตของประเทศด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรมบนหลักของการมีส่วนร่วมและธรรมาภิบาล
- ทั้งนี้ จะมีหลายส่วนประกอบที่ยุทธศาสตร์ชาติต้องการพัฒนา ดังนี้

⁶⁶ พระราชบัญญัติการจัดทำยุทธศาสตร์ชาติ พ.ศ. 2560. มาตรา 5, มาตรา 12.

⁶⁷ สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2564). *ยุทธศาสตร์ชาติด้านการสร้างการเติบโตบนคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม*. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก: <http://nscr.nesdc.go.th>. [2564, 28 มิถุนายน].

(1) สร้างการเติบโตอย่างยั่งยืนบนสังคมเศรษฐกิจสีเขียว เพื่อมุ่งให้มีการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม จะลดผลกระทบต่อการขาดแคลนทรัพยากรธรรมชาติ เช่น ปริมาณและผลิต ให้เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม เป็นต้น⁶⁸

(2) สร้างการเติบโตอย่างยั่งยืนบนสังคมเศรษฐกิจภาคทะเล เพื่อเป็นการดูแลทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง โดยจะมีการถ่ายทอดความรู้เกี่ยวกับทะเลมากขึ้นเพื่อให้คนเข้าใจ ความสำคัญของทะเล เป็นต้น⁶⁹

(3) สร้างการเติบโตอย่างยั่งยืนบนสังคมที่เป็นมิตรต่อสภาพภูมิอากาศ เพื่อลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจกและสร้างสังคมคาร์บอนต่ำ เป็นต้น⁷⁰

(4) พัฒนาพื้นที่เมือง ชนบท เกษตรกรรมและอุตสาหกรรมเชิงนิเวศ มุ่งเน้น ความเป็นเมืองที่เติบโตอย่างต่อเนื่อง ซึ่งเน้นการกำหนด รูปแบบ กฎเกณฑ์ที่เกี่ยวข้องกับลักษณะ ของการใช้พื้นที่ ให้มีความสำคัญกับการจัดทำแผนผังภูมินิเวศ เป็นต้น⁷¹

(5) พัฒนาความมั่นคงน้ำ พลังงาน และเกษตรที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม เพื่อจัดการ ระบบน้ำให้ดีขึ้นทั้งระบบและดูแลเกี่ยวกับเรื่องภัยพิบัติทางน้ำ และมีพลังงานทางเลือกนำมาใช้ และ พัฒนาพื้นที่การเกษตร เป็นต้น⁷²

(6) ยกระดับกระบวนการทัศน์เพื่อกำหนดอนาคตประเทศ เพื่อส่งเสริมคุณลักษณะ พฤติกรรมด้านสิ่งแวดล้อมของคนไทย รวมถึงพัฒนาเครื่องมือให้ทันสมัยเพื่อบริหารจัดการ ทรัพยากรธรรมชาติ และพัฒนากระบวนการยุติธรรมด้านสิ่งแวดล้อม เป็นต้น⁷³

⁶⁸ สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2564). *ยุทธศาสตร์ชาติด้านการสร้างการเติบโตบน คุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม*. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก: <http://nscr.nesdc.go.th>. [2564, 28 มิถุนายน].

⁶⁹ สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2564). *ยุทธศาสตร์ชาติด้านการสร้างการเติบโตบน คุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม*. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก: <http://nscr.nesdc.go.th>. [2564, 28 มิถุนายน].

⁷⁰ สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2564). *ยุทธศาสตร์ชาติด้านการสร้างการเติบโตบน คุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม*. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก: <http://nscr.nesdc.go.th>. [2564, 28 มิถุนายน].

⁷¹ สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2564). *ยุทธศาสตร์ชาติด้านการสร้างการเติบโตบน คุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม*. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก: <http://nscr.nesdc.go.th>. [2564, 28 มิถุนายน].

⁷² สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2564). *ยุทธศาสตร์ชาติด้านการสร้างการเติบโตบน คุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม*. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก: <http://nscr.nesdc.go.th>. [2564, 28 มิถุนายน].

⁷³ สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2564). *ยุทธศาสตร์ชาติด้านการสร้างการเติบโตบน คุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม*. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก: <http://nscr.nesdc.go.th>. [2564, 28 มิถุนายน].

3) นโยบายสิ่งแวดล้อมในแผนพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

นโยบายหลักของแผนพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ นโยบายด้านสิ่งแวดล้อม ตั้งแต่ฉบับที่ 8 (พ.ศ. 2540-2544) เป็นต้นมา ได้มีการเน้นเกี่ยวกับเรื่องทรัพยากรมนุษย์มากขึ้น รวมถึงยังให้ความสำคัญกับการอนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมตามแนวทางของการพัฒนาอย่างยาวนาน นอกจากนี้ยุทธศาสตร์และแนวทางการพัฒนาในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 ได้มีการกำหนดยุทธศาสตร์ไว้ทั้ง 6 ด้าน ภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี พ.ศ. 2560-2579

ในปัจจุบันจะอยู่ในช่วงการใช้แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560-2564) ซึ่งแผนนี้เป็นการใช้ช่วงแรกของแผนยุทธศาสตร์ 20 ปี จะมีส่วนเกี่ยวข้องกับด้านสิ่งแวดล้อมอยู่ในยุทธศาสตร์ที่ 4 คือการเติบโตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมเพื่อพัฒนาอย่างยั่งยืน เพื่อให้มีความชัดเจนในการวางแผน การดำเนินการ และการประเมินผลจึงต้องมีการกำหนดเป้าหมายของแผนดังต่อไปนี้⁷⁴

เป้าหมายที่ 1 รักษาและฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติ เพิ่มพื้นที่ป่าไม้ และมีการแก้ไขปัญหาการบุกรุกที่ดินของรัฐและลดการสูญเสียความหลากหลายทางชีวภาพ

เป้าหมายที่ 2 สร้างความมั่นคง และบริหารจัดการทรัพยากรน้ำทั้งระบบให้มีประสิทธิภาพ ทั้งมีการบริหารจัดการน้ำให้อยู่ในสมดุลระหว่างความต้องการใช้น้ำทุกกิจกรรมกับปริมาณน้ำต้นทุน เพื่อพื้นที่ชลประทานและเป็นการควบคู่กับการเพิ่มประสิทธิภาพการใช้น้ำ ทั้งภาคการผลิต และการบริโภค ป้องกันและลดความเสียหายจากอุทกภัยและภัยแล้ง

เป้าหมายที่ 3 สร้างคุณภาพสิ่งแวดล้อมที่ดี ลดมลพิษและลดผลกระทบต่อสุขภาพของประชาชนและระบบนิเวศ โดยจะให้ความสำคัญเป็นอย่างแรก คือ การจัดการขยะมูลฝอยและของเสียอันตราย ฟื้นฟูคุณภาพแหล่งน้ำที่เป็นส่วนสำคัญของประเทศทั้งแก้ไขปัญหามอกควัน

เป้าหมายที่ 4 เพิ่มประสิทธิภาพลดก๊าซเรือนกระจกและขีดความสามารถในการปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ การปล่อยก๊าซเรือนกระจกในภาคพลังงานและคมนาคมขนส่งลดลง ภายในปี 2563 และจะมีกลไกจัดการเพื่อลดผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศในด้านต่าง ๆ หรือในพื้นที่หรือสาขาที่มีความเสี่ยงจะได้รับผลกระทบสูง

เป้าหมายที่ 5 เพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการเพื่อลดความเสี่ยงจากภัยพิบัติความสูญเสียในชีวิตและทรัพย์สินที่เกิดจากสาธารณภัย

สรุปแนวทางการพัฒนาที่มีความสำคัญและสามารถผลักดัน ไปปฏิบัติได้ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการขยะ คือ ต้องมีการแก้ไขปัญหาวิกฤตสิ่งแวดล้อม ที่เกี่ยวกับการควบคุมมลพิษจากขยะ

⁷⁴ แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560-2564).

น้ำเสีย ที่เกิดจากการผลิตและบริโภค รวมทั้งสร้างพื้นที่ที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมหรือทำให้เป็นเมืองสีเขียว และต้องสร้างคุณภาพสิ่งแวดล้อมที่ดีให้กับประชาชนของประเทศ ส่งเสริมการผลิตและบริโภคที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม ซึ่งเน้นการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติอย่างมีประสิทธิภาพและยาวนาน ทั้งนี้ต้องอยู่ภายใต้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง⁷⁵

4) นโยบายและแผนการส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2579

พระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2535 มาตรา 13 (1) จะมีการกำหนดในคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติมีอำนาจในการเสนอแนะนโยบายและแผนการจัดการสิ่งแวดล้อมได้เพื่อนำไปขอความเห็นชอบจากคณะรัฐมนตรี เมื่อคณะรัฐมนตรีเห็นชอบแล้ว นโยบายดังกล่าวจะมีผลใช้ไปอีก 20 ปี ซึ่งสอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี

นโยบายและแผนการส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2579 มีวิสัยทัศน์ว่า “ประเทศไทยมีฐานทรัพยากรธรรมชาติที่สมดุลและยั่งยืนและเป็นสังคมที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม” และการกำหนดนโยบายสำคัญไว้ 4 ประการ ดังต่อไปนี้⁷⁶

(1) นโยบายจัดการฐานทรัพยากรธรรมชาติอย่างมั่นคงเพื่อความสมดุล เป็นธรรม และยั่งยืน

มุ่งเน้นเพื่อให้มีการอยู่ร่วมกันกับธรรมชาติอย่างสมดุล ทั้งจะมีการสงวนการอนุรักษ์พื้นที่ที่มีทรัพยากรธรรมชาติและความหลากหลายทางชีวภาพ รวมถึงเข้าถึงและแบ่งปันการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติให้ทุกคนอย่างเป็นธรรม โดยจำเป็นต้องมีการกำหนดการใช้ไม่มากเกินไปกว่าที่เราจะฟื้นฟู

วัตถุประสงค์ของเป้าหมายนี้ คือ ต้องให้ความหลากหลายทางทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมและชีวภาพ ทั้งคงความสมดุลของระบบนิเวศ เพื่อเป็นฐานในการสร้างความมั่นคงทางอาหาร น้ำ เป็นต้น⁷⁷

(2) นโยบายสร้างการเติบโตที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมเพื่อสร้างความมั่นคงและยั่งยืน

มุ่งให้ความสำคัญต่อการจัดการตั้งแต่ต้นทาง พร้อมทั้งมีระบบการสร้างการผลิตที่ใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างคุ้มค่าและมีประสิทธิภาพ เพื่อจะทำให้มีของเสียและทำให้เกิดมลพิษ

⁷⁵ อุดมศักดิ์ สินธิพงษ์. (2561). *กฎหมายเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม* (พิมพ์ครั้งที่ 5). กรุงเทพฯ: วิญญูชน. หน้า 133.

⁷⁶ ประกาศคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ เรื่อง นโยบายและแผนการส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2579.

⁷⁷ อานาจ วงศ์บัณฑิต. (2562). *กฎหมายสิ่งแวดล้อม* (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพฯ: วิญญูชน. หน้า 64.

น้อยที่สุด เน้นการหมุนเวียนของการใช้ทรัพยากรธรรมชาติในการผลิตทั้งระบบและการบริโภค เพื่อลดต้นทุนรวมทั้งเพิ่มมูลค่าให้กับทรัพยากรและของเสียที่ได้มีการนำมาทิ้ง พร้อมทั้งยกระดับการจัดการสิ่งแวดล้อมเป็นเฉพาะพื้นที่ไปตามลักษณะ เช่น เมือง แหล่งท่องเที่ยว พื้นที่อุตสาหกรรม เป็นต้น

วัตถุประสงค์ของนโยบายนี้ คือ สามารถทำให้ประชาชนอยู่ในสิ่งแวดล้อมที่ดี มีคุณภาพ และปลอดภัยต่อสุขภาพบนพื้นฐานการเติบโตทางเศรษฐกิจที่ส่งผลดีต่อสิ่งแวดล้อม ตัวอย่างที่จะชี้วัดว่า นโยบายนี้ประสบความสำเร็จหรือไม่ เช่น พิจารณาสัดส่วนการนำขยะกลับมาใช้ประโยชน์ใหม่ ต้องเพิ่มขึ้นกว่าเดิม และปริมาณขยะที่จะเข้าระบบการกำจัดขั้นสุดท้ายต้องลดลง มีแหล่งท่องเที่ยวที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมมากขึ้น เป็นต้น⁷⁸

(3) นโยบายยกระดับมาตรฐานในการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

จะให้ความสำคัญเกี่ยวกับเรื่องเพิ่มประสิทธิภาพเครื่องมือและกลไกต่าง ๆ ในทางกฎหมายและเศรษฐศาสตร์ พัฒนาระบบฐานข้อมูล ทั้งพัฒนาและการวิจัยเกี่ยวกับเทคโนโลยีและนวัตกรรมใหม่ ๆ

วัตถุประสงค์ของนโยบายนี้ คือ จะต้องมีเครื่องมือและกลไกที่เพิ่มสมรรถนะให้การบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ สนับสนุนและพัฒนาขับเคลื่อนประเทศ⁷⁹

(4) นโยบายสร้างความเป็นหุ้นส่วนในการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

มุ่งให้ความสำคัญที่ต้องการสร้างทุกภาคส่วนให้มีความรู้ความเข้าใจ มีเรียนรู้ ถ้ามีความรู้สึกว่าตนเองเป็นเจ้าของร่วมกันแล้วจะทำให้มีการกำหนดภาระความรับผิดชอบมากขึ้น เพื่อที่จะได้มีบทบาทร่วมกับภาครัฐในการใช้และบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ซึ่งในการมีส่วนร่วมนี้จะมีได้ตั้งแต่ เสนอความเห็น ร่วมในการมีอำนาจตัดสินใจและดำเนินการ ตลอดจนจนถึงการพัฒนาต่อไป

วัตถุประสงค์ของนโยบายนี้ คือ จะทำให้ทุกภาคส่วนมีบทบาทร่วมกันในการดูแลรักษาและใช้ประโยชน์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม⁸⁰

⁷⁸ เรื่องเดียวกัน, หน้า 64.

⁷⁹ อำนาจ วงศ์บัณฑิต. อ่างแล้ว เขิงอรรถ 77. หน้า 64.

⁸⁰ อำนาจ วงศ์บัณฑิต. อ่างแล้ว เขิงอรรถ 77. หน้า 64.

ในปัจจุบัน มีการจัดทำแผนจัดการคุณภาพสิ่งแวดล้อมเพื่อปฏิบัติการให้เป็นไปตามนโยบายและแผนการส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2579 ณ ตอนนี้อยู่ในแผนจัดการที่บังคับอยู่ตาม พ.ศ. 2560-2564 มีสาระสำคัญ ดังต่อไปนี้⁸¹

(1) หลักการ จะมีหลักการสำคัญ คือ

(1.1) การพัฒนาอย่างยั่งยืน (sustainable development) ซึ่งหลักการนี้เป็นการพัฒนาที่มีคุณภาพ ไม่ว่าจะเป็นเรื่องเศรษฐกิจ สังคม หรืออื่น ๆ เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม โดยจะต้องใช้ควบคู่กันไปไม่ให้เกิดความขัดแย้ง ทั้งนี้ เพื่อให้เศรษฐกิจขับเคลื่อนไปพร้อมการมีทรัพยากรที่ดี

(1.2) การบริหารจัดการเชิงนิเวศ (ecosystem approach) หลักนี้ทำให้มีการคำนึงถึงความสัมพันธ์ของระบบนิเวศ เพื่อจะได้มีการสร้างความสมดุลของความต้องการของมนุษย์

(1.3) การระมัดระวังไว้ก่อน (precautionary principle) หลักนี้จะเป็นการระบบโครงสร้างป้องกันล่วงหน้าเพื่อไม่ให้เกิดผลกระทบต่อทรัพยากรธรรมชาติ โดยอาจจะมีการเน้นป้องกันเฉพาะพื้นที่ที่มีความเสี่ยงก่อน เพื่อไม่ให้เกิดความเสียหาย

(1.4) ผู้ก่อมลพิษเป็นผู้จ่าย (polluters pay principle) หลักนี้อาจนำไปนำหลักการทางด้านเศรษฐศาสตร์มาใช้เพื่อช่วยให้ผู้ที่ก่อมลพิษ หรือผู้ที่ทำให้เกิดความเสียหายต่อทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ต้องรับผิดชอบในสิ่งที่ตนเองกระทำในเรื่องค่าเสียหาย

(1.5) ผู้ได้รับประโยชน์เป็นผู้จ่าย (beneficiaries pay principle) หลักนี้จะเน้นแรงจูงใจในการช่วยส่งเสริมความรับผิดชอบต่อให้กับใครก็ตามที่ได้รับผลประโยชน์จากการใช้ทรัพยากรธรรมชาติให้กับผู้ให้บริการด้านระบบนิเวศตั้งแต่ต้นทางถึงปลายทาง ทั้งนี้ยังสร้างความเป็นธรรมให้กับผู้ที่ได้รับความเสียหาย เพื่อจะช่วยลดความแอ่งทางสังคม

(1.6) ความเป็นหุ้นส่วนของรัฐ เอกชน (public-private partnership) ใช้ในการสร้างความรับผิดชอบร่วมกัน หลักนี้ควรมีการนำไปใช้กับหลักผู้ก่อมลพิษเป็นผู้จ่าย เพราะจะได้มีเอกชนมาลงทุนมากขึ้น

(1.7) ธรรมภิบาล (good governance) ควรนำหลักนี้มาใช้ในการบริหารงานทุกองค์กรเพราะเป็นหลักที่ทุกองค์กรควรจะทำตาม ไม่ว่าจะเป็นความมีศีลธรรม คุณธรรม จริยธรรม เป็นต้น ซึ่งหลักธรรมภิบาลนี้ จะมี 6 ประการด้วยกัน คือ หลักนิติธรรม หลักคุณธรรม หลักความโปร่งใส หลักความมีส่วนร่วม หลักความรับผิดชอบต่อหลักความคุ้มค่า

(1.8) การขยายความรับผิดชอบต่อผู้ผลิต (Extended Producer Responsibility : EPR) หลักนี้จะทำให้ผู้ผลิตมีความรับผิดชอบต่อในการผลิตมากขึ้น เพราะจะทำให้มีการปรับปรุงการผลิต

⁸¹ ประกาศกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เรื่อง แผนการจัดการคุณภาพสิ่งแวดล้อม พ.ศ. 2560-2564.

ตั้งแต่ขั้นตอนการผลิตและปลายทางการผลิต คือ มีการรับคืนกลับไปรีไซเคิลและกำจัดผลิตภัณฑ์ที่ตนเองผลิต เพื่อผลิตภัณฑ์ของตนเองที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมมากขึ้น

(1.9) การใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ (Resource Decoupling/Resource Efficiency) จะใช้เป็นหลักการในลดใช้ทรัพยากรธรรมชาติทุกอย่าง และใช้อย่างจำเป็นเท่าที่จะสามารถทำได้

(1.10) สิทธิมนุษยชน (Human Rights) จะคำนึงถึงความสำคัญของการเป็นมนุษย์ ต้องมีการปฏิบัติกับทุกคนอย่างเท่าเทียมกัน เสมอภาค สิทธิที่นำมาใช้ด้านสิ่งแวดล้อม คือ สิทธิการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ คุ้มครองทรัพยากรธรรมชาติ รวมถึงส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม

5) (ร่าง)Roadmap การจัดการขยะพลาสติก พ.ศ.2561-2573⁸²

(ร่าง)Roadmap การจัดการขยะพลาสติก พ.ศ.2561-2573 ซึ่งในส่วนนี้จะมีความสอดคล้องกับเป้าหมายการพัฒนาอย่างยั่งยืน (SDGs) และแผนระดับชาติ เช่น นโยบายรัฐบาล ยุทธศาสตร์ชาติ เป็นต้น โดยแผนปฏิบัติการด้านการจัดการขยะพลาสติก พ.ศ. 2561- 2573 จะมีการแบ่งออกเป็น 3 ระยะ แบ่งแยกตามช่วงปี พ.ศ. และมีมาตรการที่นำมาใช้ในการจัดการขยะพลาสติก 3 ขั้นตอน ดังต่อไปนี้

ระยะที่ 1 พ.ศ. 2561-2562

มาตรการลดการเกิดขยะพลาสติก ณ แหล่งกำเนิด

(1) มีการจัดทำหลักเกณฑ์หรือข้อกำหนดที่เป็นผลิตภัณฑ์ที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมลงในระเบียบการจัดซื้อจัดจ้าง

(2) สร้างมาตรฐานของอุตสาหกรรมผลิตภัณฑ์พลาสติกที่นำกลับมาใช้ใหม่และดีต่อสิ่งแวดล้อม

(3) มีโครงการความร่วมมือของทุกภาคส่วนปรับปรุงผลิตภัณฑ์สู่เศรษฐกิจหมุนเวียนให้ได้

(4) ส่งเสริมการออกแบบเชิงนิเวศเศรษฐกิจ (Eco-Design) สำหรับผลิตภัณฑ์พลาสติกเพื่อนำมารีไซเคิลหรือทำประโยชน์ใหม่ได้ 100%

(5) การพัฒนาสัญลักษณ์และมาตรฐานการออกแบบเชิงระบบนิเวศเศรษฐกิจ (Eco-Design) สำหรับผลิตภัณฑ์พลาสติกเพื่อการส่งเสริมการคัดแยกจัดเก็บขยะเข้าสู่ระบบการรีไซเคิลอย่างครบวงจร

⁸² กรมควบคุมมลพิษ กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. (2561). (ร่าง) Roadmap การจัดการขยะพลาสติก พ.ศ. 2561-2573. กรุงเทพฯ: กรมควบคุมมลพิษ กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม.

(6) การส่งเสริมให้ผู้บริโภคเกิดการซื้อหรือใช้ผลิตภัณฑ์พลาสติกที่มีมาตรฐานการออกแบบเชิงระบบนิเวศเศรษฐกิจ (Eco-Design) หรือการนำไปรีไซเคิลหรือทำประโยชน์ได้ 100%

(7) สร้างคู่มือการออกแบบบรรจุภัณฑ์ที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม

(8) สนับสนุนผลิตภัณฑ์ที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมเพื่อทดแทนพลาสติกใช้ครั้งเดียว (Single-use plastics)

(9) การจัดทำฐานข้อมูลพลาสติก Material Flow of Plastic ของประเทศ

มาตรการลด เลิกใช้พลาสติก ณ ขั้นตอนบริโภค

(1) การลด เลิกใช้พลาสติกเป้าหมาย ภายใต้ความร่วมมือของภาครัฐ เอกชน และประชาชน ได้แก่ 1. พลาสติกหุ้มฝาขวดน้ำดื่ม (Cap Seal) 2. พลาสติกที่ผสมสารออกโซ (Oxo) 3. ไมโครบีค (Microbead)

(2) มีโครงการ “ทำความดีด้วยหัวใจ ลดภัยสิ่งแวดล้อม” เพื่อลด เลิกใช้พลาสติกแบบใช้ครั้งเดียว (Single-use plastic) ภายใต้ความร่วมมือภาครัฐ เอกชน ประชาชน เช่น 1. ลดและคัดแยกขยะมูลฝอยในหน่วยงานของรัฐ 2. กิจกรรมทำความดีด้วยหัวใจ ลดรับ ลดให้ ลดการใช้ถุงพลาสติก เพื่อส่งเสริมห้างสรรพสินค้า ร้านสะดวกซื้อ ตลาดสดทั่วประเทศ 3. ลดใช้ถุงพลาสติกหูหิ้วและงดใช้โฟมบรรจุอาหารในพื้นที่เขตอุทยานแห่งชาติ 4. ลดใช้ถุงพลาสติกหูหิ้วและงดใช้โฟมบรรจุอาหารในพื้นที่สวนสัตว์ 5. การจัดการขยะบกลู่ขยะทะเล

(3) การประกาศ Roadmap การจัดการขยะพลาสติก พ.ศ. 2561-2573 และแผนปฏิบัติการจัดการขยะพลาสติก พ.ศ. 2561-2573 อย่างเป็นทางการ

(4) ประชุมรัฐมนตรีอาเซียนสมัยพิเศษด้านขยะทะเล

(5) การพัฒนาและจัดทำหลักสูตรการเรียนการสอน เรื่อง เศรษฐกิจหมุนเวียนและการจัดการทรัพยากร โดยการจัดการขยะตั้งแต่ต้นทาง

(6) สนับสนุนองค์ความรู้ ธรรมรงค์ ประชาสัมพันธ์ สร้างความตระหนักแก่ประชาชนเยาวชน ให้มีส่วนร่วมในการจัดการขยะตั้งแต่ต้นทาง

(7) กำหนดกฎ ระเบียบ ข้อปฏิบัติสำหรับผู้ประกอบการธุรกิจท่องเที่ยวและการขนส่งทางทะเล เพื่อป้องกันการทิ้งขยะลงสู่ทะเล

(8) ส่งเสริมให้ผู้ประกอบการธุรกิจด้านการท่องเที่ยวดำเนินการตามมาตรฐานด้านสิ่งแวดล้อมในแหล่งท่องเที่ยว

มาตรการจัดการขยะพลาสติกหลังการบริโภค

(1) สนับสนุนมีการนำขยะพลาสติกเข้าสู่กระบวนการรีไซเคิล

(2) การนำขยะเป้าหมายเข้าสู่ระบบเศรษฐกิจหมุนเวียน (Circular Economy) ภายใต้ความร่วมมือภาครัฐ เอกชน และประชาชน

(3) มีการพัฒนากฎหมายใหม่ (โครงการ Quick win ภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ)

(4) ส่งเสริมให้ร้านรับซื้อของเก่ามีการจัดการสภาพร้านที่ดี

(5) ส่งเสริมให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีการนำขยะพลาสติกมาผลิตเชื้อเพลิงขยะ (Refuse Derived Fuel : RDF)

(6) ส่งเสริมให้เกิดหน่วยคัดแยกขยะรีไซเคิลออกจากขยะอินทรีย์ในระดับชุมชน เพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับขยะพลาสติกและขยะรีไซเคิลอื่น ๆ

(7) ส่งเสริมให้เกิดธุรกิจ Upcycling ทั้งในระดับบริษัทขนาดใหญ่ ขนาดกลาง และขนาดย่อม เช่น ทำเสื้อจากขยะขวด PET

(8) การจัดทำมีระบบการเรียกคืนซากผลิตภัณฑ์พลาสติกเมื่อหมดอายุการใช้งาน ตั้งแต่การเก็บรวบรวมการรีไซเคิลและการบำบัดกำจัดอย่างปลอดภัยต่อสิ่งแวดล้อม ตามหลักการขยายความรับผิดชอบของผู้ผลิต (Extended Producer Responsibility : EPR)

(9) มีการพัฒนาระบบรวบรวมขยะพลาสติกในพื้นที่ของรัฐหรือเอกชนที่ใช้ประโยชน์ร่วมกัน อาทิ ห้างสรรพสินค้า ร้านสะดวกซื้อ รวมทั้งส่งเสริมระบบมัดจำและระบบเรียกคืนซากผลิตภัณฑ์ (Deposit Refund)

(10) วางระบบและโครงสร้างพื้นฐานการคัดแยกและจัดการขยะแบบครบวงจรในทุกพื้นที่

(11) โครงการถนนพลาสติกตัวอย่างในพื้นที่เอกชน และอาจขยายไปทั่วทุกภาคของประเทศไทย เพื่อเป็นวิธีการแก้ปัญหาขยะพลาสติก

(12) จัดทำโมเดลโครงการนำร่องการจัดการขยะอย่างมีประสิทธิภาพในพื้นที่นำร่อง เช่น คลองเตย

(13) โครงการทำไม้เทียมหรือผลิตภัณฑ์เพื่อการก่อสร้างจากขยะพลาสติกเพื่อส่งเสริมอุตสาหกรรมสีเขียว

(14) ศึกษา ค้นคว้า และจัดหาเทคโนโลยีในการจัดการใช้ประโยชน์ขยะพลาสติกอย่างมีประสิทธิภาพและสร้างโมเดลธุรกิจที่ยั่งยืน

(15) การศึกษาวิจัยผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อมจากการจัดการพลาสติกใช้ครั้งเดียว (Single-use plastic) แบบไม่ถูกต้อง

(16) การยกย่องเชิดชูเกียรติผู้ประกอบการ หรือชุมชน หรือผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ที่มีการบริหารจัดการขยะพลาสติกที่ดี

ระยะที่ 2 พ.ศ. 2563-2565

มาตรการลดการเกิดขยะพลาสติก ณ แหล่งกำเนิด (จะมีมาตรการลดการเกิดขยะพลาสติก ณ แหล่งกำเนิดเหมือนกับระยะที่ 1)

มาตรการลด เลิกใช้พลาสติก ณ ขั้นตอนการบริโภค จะมาตรการที่เพิ่มเติมขึ้นมาจากระยะที่ 1 ในเรื่องมาตรการลด เลิกใช้พลาสติก ณ ขั้นตอนการบริโภค ดังนี้

(1) การลด เลิกใช้พลาสติกเป้าหมาย ภายใต้ความร่วมมือของภาครัฐ เอกชน และประชาชน ได้แก่ 1. โฟมบรรจุอาหาร 2. ถุงพลาสติกหูหิ้ว 3. แก้วพลาสติก แบบใช้ครั้งเดียวทิ้ง 4. หลอดพลาสติก

(2) รณรงค์แจกหลอดพลาสติกและพลาสติกครั้งเดียวอื่น ๆ ในสถานที่บริการ โดยให้แจกในกรณีที่มีการร้องขอ ภายใต้ความร่วมมือของภาครัฐ เอกชน และประชาชน

มาตรการจัดการขยะพลาสติกหลังการบริโภค จะมีมาตรการที่เพิ่มเติมขึ้นมาจากระยะที่ 1 ในเรื่องมาตรการจัดการขยะพลาสติกหลังการบริโภค ดังนี้

(1) ต้องมีการบังคับใช้กฎหมายเกี่ยวกับการจัดการขยะพลาสติกตามที่ได้มีการพัฒนากฎหมายใหม่ (โครงการ Quick win ภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ)

(2) การออกข้อบัญญัติท้องถิ่นในการคัดแยกหรือรวบรวมขยะภายใต้ พระราชบัญญัติรักษาความสะอาดและเป็นระเบียบเรียบร้อยของบ้านเมือง พ.ศ. 2535 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2560

ระยะที่ 3 พ.ศ. 2566-2573

มาตรการลดการเกิดขยะพลาสติก ณ แหล่งกำเนิด (จะมีมาตรการลดการเกิดขยะพลาสติก ณ แหล่งกำเนิดเหมือนกับระยะที่ 1 และระยะที่ 2)

มาตรการลด เลิกใช้พลาสติก ณ ขั้นตอนการบริโภค จะมาตรการที่เพิ่มเติมขึ้นมาจากระยะที่ 1 และระยะที่ 2 ในเรื่องมาตรการลด เลิกใช้พลาสติก ณ ขั้นตอนการบริโภค ดังนี้

(1) การลด เลิกใช้พลาสติกใช้ครั้งเดียว (Single-use plastic) อื่น ๆ ที่มีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม และไม่สามารถนำกลับเข้าสู่ระบบเศรษฐกิจหมุนเวียนได้ (Circular Economy)

(2) การประกาศพื้นที่ปลอดบุหรี่และปลอดขยะตามพระราชบัญญัติการบริหารจัดการทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง

มาตรการจัดการขยะพลาสติกหลังการบริโภค จะมีมาตรการที่เพิ่มเติมขึ้นมาจากระยะที่ 1 และระยะที่ 2 ในเรื่องมาตรการจัดการขยะพลาสติกหลังการบริโภค ดังนี้

(1) โครงการพัฒนาการใช้ประโยชน์จากขยะพลาสติกอื่น ๆ ได้แก่ ถนน ผลิตภัณฑ์อื่น ๆ

จาก Roadmap การจัดการขยะพลาสติก พ.ศ. 2561-2573 สามารถสรุปเป้าหมายได้ 2 ประการ ดังนี้

(1) การลด และเลิกใช้พลาสติกเป้าหมาย ด้วยการใช้วัสดุทดแทนที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม คือ เลิกใช้ภายในปี 2562 จำนวน 3 ประเภท ได้แก่ 1) พลาสติกหุ้มฝาขวดน้ำดื่ม (Cap Seal) 2) ผลิตภัณฑ์พลาสติกที่ผสมของสารอ็อกโซ (Oxo) 3) ไมโครบีด (Microbead) และที่จะเลิกใช้ภายในปี พ.ศ. 2565 จำนวน 4 ประเภท ได้แก่ 1) ถุงพลาสติกหูหิ้วขนาดความหนาน้อยกว่า 36 ไมครอน 2) กล่องโฟมบรรจุอาหาร 3) แก้วพลาสติก (แบบบางใช้ครั้งเดียว) 4) หลอดพลาสติก

(2) มีการนำขยะพลาสติกกลับมาใช้ประโยชน์ให้ได้ 100% ภายในปี 2570 ทั้งนี้ จะมีการศึกษาและกำหนดเป้าหมายของพลาสติกที่นำกลับมาใช้ประโยชน์และส่วนที่เป็นของเสีย ก็จะถูกนำไปกำจัดให้ถูกวิธี เช่น เผาแล้วนำมาเป็นพลังงาน

3.2.2 พระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2535

พระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2535 มีมาตรการในการควบคุมและจัดการปัญหามลพิษจากมูลฝอยและสิ่งปฏิกูลไว้เฉพาะดำเนินการเกี่ยวกับการเก็บรวบรวม การขนส่งและกำจัดมูลฝอยที่อยู่ในสภาพของแข็ง หรือที่เกิดจากการทำเหมืองแร่ ขุดเจาะน้ำมัน ก๊าซธรรมชาติและสารไฮโดรคาร์บอน การปล่อยทิ้งน้ำมันและการเททิ้งของเสียอื่น ๆ แต่ไม่ได้บัญญัติถึงของเสียประเภทถุงพลาสติกไว้ในคํานิยาม เพียงบัญญัติไว้กว้าง ๆ ตามมาตรา 4⁸³ จึงต้องทำให้ไปพิจารณากฎหมายฉบับอื่นที่บัญญัติคํานิยามเกี่ยวกับ ถุงพลาสติกเอาไว้ เช่น ในพระราชบัญญัติการสาธารณสุข พ.ศ. 2535 ที่มีคํานิยามของคำว่า “มูลฝอย” หมายถึง ถุงพลาสติก⁸⁴ และพระราชบัญญัติรักษาความสะอาดและความเป็นระเบียบเรียบร้อยของบ้านเมือง พ.ศ. 2535 ก็นิยามคำว่า “มูลฝอย” หมายถึง ถุงพลาสติก เช่นกัน⁸⁵

ประเภทของมูลฝอย จะแบ่งได้ 3 ประเภท ได้แก่ มูลฝอยที่ย่อยสลายได้ง่าย มูลฝอยที่ย่อยสลายได้ยาก มูลฝอยที่เป็นพิษ โดยถุงพลาสติก จัดเป็นประเภทของมูลฝอยที่ย่อยสลายยาก

⁸³ พระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2535. มาตรา 4 “ของเสีย” หมายความว่า ขยะมูลฝอย สิ่งปฏิกูล น้ำเสีย อากาศเสีย มลสาร หรือวัตถุอันตรายอื่นใด ซึ่งถูกปล่อยทิ้งหรือมีที่มาจากแหล่งกำเนิดมลพิษ รวมทั้งกาก ตะกอน หรือสิ่งตกค้างจากสิ่งเหล่านั้น ที่อยู่ในสภาพของแข็ง ของเหลว หรือก๊าซ

⁸⁴ พระราชบัญญัติการสาธารณสุข พ.ศ. 2535. มาตรา 4 “มูลฝอย” หมายความว่า เศษกระดาษ เศษผ้า เศษอาหาร เศษสินค้า เศษวัตถุ ถุงพลาสติก ภาชนะที่ใส่อาหาร เถ้า มูลสัตว์ ซากสัตว์ หรือสิ่งอื่นใดที่เก็บกวาดจากถนน ตลาด ที่เลี้ยงสัตว์ หรือที่อื่น และ หมายความว่ารวมถึงมูลฝอยติดเชื้อ มูลฝอยที่เป็นพิษหรืออันตรายจากชุมชน

⁸⁵ พระราชบัญญัติรักษาความสะอาดและความเป็นระเบียบเรียบร้อยของบ้านเมือง พ.ศ. 2535. มาตรา 4 “มูลฝอย” หมายความว่า เศษกระดาษ เศษผ้า เศษอาหาร เศษสินค้า ถุงพลาสติก ภาชนะที่ใส่อาหาร เถ้า มูลสัตว์ หรือซากสัตว์ รวมตลอดถึงสิ่งอื่นใดที่เก็บกวาดจากถนน ตลาด ที่เลี้ยงสัตว์หรือที่อื่น

เพราะเป็นสิ่งที่อาจนำกลับมาใช้ใหม่ได้ด้วย รู้จักกันดีในชื่อของ “ขยะแห้ง” ซึ่งขยะแห้งนี้อาจเกิดจากที่พักอาศัย ชุมชน แหล่งอุตสาหกรรม⁸⁶

มาตรการทางกฎหมายในการควบคุมและจัดการมูลฝอย

กฎหมายที่เกี่ยวข้องในเรื่องนี้จะมีอยู่หลายฉบับ พระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2535 จะมีฐานะเป็นกฎหมายกลาง ที่บัญญัติการควบคุมและจัดการปัญหามูลฝอยไว้ในหมวดที่ 4 ส่วนที่ 6 เรื่องมลพิษและของเสียอันตราย มาตรา 78⁸⁷ ซึ่งเจตนารมณ์ของมาตรานี้ไม่ได้ไปดำเนินการเกี่ยวกับการจัดการมูลฝอยที่มีกฎหมายบัญญัติไว้โดยเฉพาะ โดยจะให้เป็นเรื่องของส่วนราชการอื่นรับผิดชอบไป จึงทำให้มูลฝอยที่ไม่ได้บัญญัติไว้ในมาตรา 78 นี้เป็นหน้าที่ของกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมมีอำนาจดูแล ควบคุม อาจใช้อำนาจตามกฎหมายพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2535 จะออกกฎกระทรวงมีการกำหนดเงื่อนไขและวิธีการต่อไป

อนึ่ง พระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2535 ยังได้กำหนดอำนาจหน้าที่ในมาตรการจัดการขยะมูลฝอย เป็นหน้าที่ของราชการส่วนท้องถิ่น โดยกฎหมายว่าด้วยการจัดการขยะมูลฝอยของท้องถิ่น⁸⁸ จะมีบัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติการสาธารณสุข พ.ศ. 2535 โดยการให้ราชการส่วนท้องถิ่นเป็นผู้มีอำนาจหน้าที่ในการจัดการมูลฝอยในเขตของตน ซึ่งในเขตอุตสาหกรรมนวนคร จะเป็นเขตพื้นที่ดูแลของเทศบาล⁸⁹

⁸⁶ สำนักงานคณะกรรมการสิ่งแวดล้อม. (2540). *นโยบายและมาตรการการพัฒนาสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์กระทรวงวิทยาศาสตร์เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม. หน้า 98.

⁸⁷ พระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2535. มาตรา 78 การเก็บรวบรวม การขนส่ง และการจัดการด้วยประการใด ๆ เพื่อบำบัดและขจัดขยะมูลฝอยและของเสียอื่นที่อยู่ในสภาพเป็นของแข็ง การป้องกันและควบคุมมลพิษที่เกิดจากหรือมีที่มาจากอาคาร ทเหมืองแร่ทั้งบนบกและในทะเล การป้องกันและควบคุมมลพิษที่เกิดจากหรือมีที่มาจากโรงสำรวจ และขุดเจาะน้ำมัน ก๊าซธรรมชาติ และสารไฮโดรคาร์บอนทุกชนิดทั้งบนบกและในทะเล หรือการป้องกันและควบคุมมลพิษที่เกิดจากหรือมีที่มาจากโรงปล่อยทิ้งน้ำมัน และการทิ้งของเสียและวัตถุอื่น ๆ จากเรือเดินทะเล เรือบรรทุกน้ำมัน และเรือประเภทอื่นให้เป็นไปตามกฎหมายว่าด้วยการนั้น

⁸⁸ พระราชบัญญัติการสาธารณสุข พ.ศ. 2535. มาตรา 18 การเก็บ ขน หรือกำจัดสิ่งปฏิกูลหรือมูลฝอยในเขตราชการส่วนท้องถิ่นใดให้เป็นอำนาจของราชการส่วนท้องถิ่นนั้น

⁸⁹ พระราชบัญญัติการสาธารณสุข พ.ศ. 2535. มาตรา 4 “ราชการส่วนท้องถิ่น” หมายความว่า องค์การบริหารส่วนจังหวัด เทศบาล องค์การบริหารส่วนตำบล กรุงเทพมหานคร เมืองพัทยา และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอื่นที่มีกฎหมายจัดตั้งขึ้น

วิธีการจัดการขยะมูลฝอยราชการส่วนท้องถิ่นอาจจัดการเองหรือมอบให้บุคคลอื่นจัดการแทนก็ได้⁹⁰ ถ้าจะมอบให้บุคคลอื่นจัดการก็ได้ 2 วิธี

1) มอบหมายแล้วยังอยู่ในความดูแลของราชการส่วนท้องถิ่น

2) ให้บุคคลอื่นดำเนินการ แต่ต้องมีการขออนุญาตก่อน และต้องได้รับอนุญาตด้วย⁹¹

ซึ่งอาจเป็นการทำเป็นธุรกิจหรือมีการคิดค่าบริการก็ได้

อนึ่ง หากมีการกระทำโดยฝ่าฝืนโดยไม่มีการขออนุญาตต้องระวางโทษจำคุกไม่เกิน 6 เดือน หรือปรับไม่เกิน 50,000 บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ ตามมาตรา 71

ในการจัดการมูลฝอย มาตรา 20⁹² พระราชบัญญัติการสาธารณสุข พ.ศ. 2535 จะอนุญาตให้ออกข้อกำหนดท้องถิ่นของตนเองเพื่อจัดการมูลฝอยด้วยตนเองได้เพราะการจัดการมูลฝอยมีขั้นตอนและรายละเอียดมาก และพระราชบัญญัติฉบับนี้ซึ่งเป็นการให้อำนาจไว้แบบกว้าง ไม่มีการ

⁹⁰ พระราชบัญญัติการสาธารณสุข พ.ศ. 2535. มาตรา 18 วรรคสาม ในกรณีที่มีเหตุอันสมควรราชการส่วนท้องถิ่นอาจมอบให้บุคคลใดดำเนินการตามวรรคหนึ่งแทน ภายใต้การควบคุมดูแลของราชการส่วนท้องถิ่น หรืออาจอนุญาตให้บุคคลใดเป็นผู้ดำเนินการรับทำการเก็บ ขน หรือกำจัดสิ่งปฏิกูลหรือมูลฝอยตามมาตรา 19 ก็ได้

⁹¹ พระราชบัญญัติการสาธารณสุข พ.ศ. 2535. มาตรา 19 ห้ามมิให้ผู้ใดดำเนินการรับทำการเก็บ ขน หรือกำจัดสิ่งปฏิกูลหรือมูลฝอย โดยทำเป็นธุรกิจหรือโดยได้รับประโยชน์ตอบแทนด้วยการคิดค่าบริการ เว้นแต่ จะได้รับใบอนุญาตจากเจ้าพนักงานท้องถิ่น

⁹² พระราชบัญญัติการสาธารณสุข พ.ศ. 2535. มาตรา 20 เพื่อประโยชน์ในการรักษาความสะอาดและการจัดระเบียบในการเก็บ ขน และกำจัด สิ่งปฏิกูลหรือมูลฝอย ให้ราชการส่วนท้องถิ่นมีอำนาจออกข้อบัญญัติท้องถิ่นดังต่อไปนี้

(1) ห้ามการถ่าย เท ทิ้ง หรือทำให้มีขึ้นในที่หรือทางสาธารณะซึ่งสิ่งปฏิกูล หรือมูลฝอย นอกจากในที่ที่ราชการส่วนท้องถิ่นจัดไว้ให้

(2) กำหนดให้มีที่รองรับสิ่งปฏิกูลหรือมูลฝอยตามที่หรือทางสาธารณะและสถานที่เอกชน

(3) กำหนดวิธีการเก็บ ขน และกำจัดสิ่งปฏิกูลหรือมูลฝอยหรือให้เจ้าของหรือผู้ครอบครองอาคาร หรือสถานที่ใด ๆ ปฏิบัติให้ถูกต้องด้วยสุขลักษณะตามสภาพหรือลักษณะการใช้อาคารหรือสถานที่นั้น ๆ

(4) กำหนดอัตราค่าธรรมเนียมในการให้บริการของราชการส่วนท้องถิ่น หรือบุคคลอื่นที่ราชการส่วนท้องถิ่นมอบให้ดำเนินการแทน ในการเก็บ ขน หรือกำจัดสิ่งปฏิกูลหรือมูลฝอย ไม่เกินอัตราที่กำหนดในกฎกระทรวง ทั้งนี้ การจะกำหนดอัตราค่าธรรมเนียมการกำจัดสิ่งปฏิกูลหรือมูลฝอยราชการส่วนท้องถิ่นนั้น จะต้องดำเนินการให้ถูกต้องด้วยสุขลักษณะตามที่กำหนดในกฎกระทรวง

(5) กำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขในการเก็บ ขน และกำจัดสิ่งปฏิกูลหรือมูลฝอย เพื่อให้ผู้รับใบอนุญาตตามมาตรา 19 ปฏิบัติ ตลอดจนกำหนดอัตราค่าบริการขั้นสูงตามลักษณะการให้บริการที่ผู้รับใบอนุญาตตามมาตรา 19 จะพึงเรียกเก็บได้

(6) กำหนดการอื่นใดที่จำเป็นเพื่อให้ถูกต้องด้วยสุขลักษณะ

กำหนดเฉพาะเจาะจง โดยกฎกระทรวงที่ออกจากรัฐมนตรีว่าการกระทรวงสาธารณสุข จะเป็นกฎกระทรวงสุขลักษณะการจัดการมูลฝอยทั่วไป พ.ศ. 2560 วางหลักเกณฑ์การจัดการมูลฝอยไว้ดังนี้

1) ห้ามเท ทิ้งหรือก่อให้เกิดมูลฝอย

ข้อ 3 ห้ามผู้ใดถ่าย เท ทิ้ง หรือทำให้มีขึ้นในที่หรือทางสาธารณะซึ่งมูลฝอยทั่วไป นอกจากถ่าย เท ทิ้ง หรือกำจัด ณ สถานที่ หรือตามวิธีที่ราชการส่วนท้องถิ่นกำหนดหรือจัดให้ ให้ราชการส่วนท้องถิ่นจัดให้มีสถานที่ถ่าย เท หรือทิ้งมูลฝอยทั่วไปในที่หรือทางสาธารณะ หรือกำหนดให้มีวิธีจัดการมูลฝอยทั่วไปตามกฎหมายนี้หรือตามหลักเกณฑ์ที่รัฐมนตรีกำหนดโดยประกาศในราชกิจจานุเบกษา

2) การเก็บมูลฝอยทั่วไป

ข้อ 5 เพื่อประโยชน์ในการเก็บมูลฝอยทั่วไป ให้ผู้ซึ่งก่อให้เกิดมูลฝอยคัดแยกมูลฝอยที่อย่างน้อยต้องคัดแยกเป็นมูลฝอยทั่วไปและมูลฝอยที่เป็นพิษหรืออันตรายจากชุมชน โดยให้คัดแยกมูลฝอย นำกลับมาใช้ใหม่ออกจากมูลฝอยทั่วไป ราชการส่วนท้องถิ่นอาจออกข้อกำหนดของท้องถิ่นกำหนดให้มีการคัดแยกมูลฝอยอินทรีย์หรือ มูลฝอยประเภทอื่นออกจากมูลฝอยทั่วไปได้ และถุงหรือภาชนะที่สามารถบรรจุมูลฝอยทั่วไปและที่สามารถนำกลับมาใช้ ซึ่งจะมีการกำหนดไว้ใน ข้อ 6 ดังนี้

(1) ถุงสำหรับบรรจุมูลฝอยทั่วไปและมูลฝอยนำกลับมาใช้ใหม่ต้องเป็นถุงพลาสติกหรือถุงที่ทำจากวัสดุอื่นที่มีความเหนียว ทนทาน ไม่มีกษาดง่าย ไม่รั่วซึม ขนาดเหมาะสม และสามารถเคลื่อนย้ายได้สะดวก

(2) ภาชนะสำหรับบรรจุมูลฝอยทั่วไปและมูลฝอยนำกลับมาใช้ใหม่ต้องทำจากวัสดุ ที่ทำความสะอาดง่าย มีความแข็งแรง ทนทาน ไม่รั่วซึม มีฝาปิดมิดชิด สามารถป้องกันสัตว์ และ แมลงพาหะนำโรคได้ ขนาดเหมาะสม สามารถเคลื่อนย้ายได้สะดวก และง่ายต่อการถ่ายและเทมูลฝอย ถุงหรือภาชนะสำหรับบรรจุมูลฝอยนำกลับมาใช้ใหม่ตามวรรคหนึ่ง ให้ระบุข้อความที่ทำให้เข้าใจได้ว่าเป็นมูลฝอยนำกลับมาใช้ใหม่ โดยมีขนาดและสีของข้อความที่สามารถมองเห็นได้ชัดเจน เพื่อประโยชน์ในการรักษาความสะอาดและการจัดระเบียบในการเก็บ ขน หรือกำจัดมูลฝอย ทั่วไปและมูลฝอยนำกลับมาใช้ใหม่ ให้รัฐมนตรีมีอำนาจประกาศในราชกิจจานุเบกษากำหนดข้อความ หรือสัญลักษณ์บนถุงหรือภาชนะสำหรับบรรจุมูลฝอยตาม 1) และ 2)

ข้อ 7 ให้ผู้ซึ่งก่อให้เกิดมูลฝอยบรรจุมูลฝอยทั่วไปหรือมูลฝอยนำกลับมาใช้ใหม่ในถุงหรือ ภาชนะบรรจุตามข้อ 6 ในกรณีบรรจุในถุงต้องบรรจุในปริมาณที่เหมาะสม และมัดหรือปิด

ปากถุงให้แน่น เพื่อป้องกันการหกหล่นของมูลฝอยดังกล่าว กรณีบรรจุในภาชนะบรรจุต้องบรรจุในปริมาณที่เหมาะสม และมีการทำความสะอาดภาชนะบรรจุนั้นเป็นประจำสม่ำเสมอ

ข้อ 8 เจ้าของหรือผู้ครอบครองอาคารอยู่อาศัยรวม อาคารชุด หอพัก หรือโรงแรม ที่มีจำนวนห้องพักตั้งแต่แปดสิบห้องขึ้นไป หรือมีพื้นที่ใช้สอยมากกว่าสี่พันตารางเมตรขึ้นไป หรือเจ้าของหรือผู้ครอบครองอาคาร สถานประกอบการ สถานบริการ โรงงานอุตสาหกรรม ตลาด หรือสถานที่ใด ๆ ที่มีปริมาณมูลฝอยทั่วไปตั้งแต่สองลูกบาศก์เมตรต่อวัน ต้องจัดให้มีที่พักรวมมูลฝอยทั่วไป ภาชนะรองรับมูลฝอยทั่วไปและมูลฝอยนำกลับมาใช้ใหม่ หรือภาชนะรองรับมูลฝอยทั่วไปและมูลฝอย นำกลับมาใช้ใหม่ที่มีขนาดใหญ่ ที่เป็นไปตามข้อ 9 ข้อ 10 หรือข้อ 11 ตามความเหมาะสม หรือตามที่ เจ้าพนักงานท้องถิ่นกำหนดโดยคำแนะนำของเจ้าพนักงานสาธารณสุข

ขณะเดียวกัน ข้อ 12 ให้ราชการส่วนท้องถิ่นจัดให้มีภาชนะรองรับมูลฝอยทั่วไปและมูลฝอยนำกลับมาใช้ใหม่ ตามข้อ 10 หรือภาชนะรองรับมูลฝอยทั่วไปและมูลฝอยนำกลับมาใช้ใหม่ที่มีขนาดใหญ่ตามข้อ 11 ในที่หรือทางสาธารณะตามความเหมาะสมหรือตามที่ราชการส่วนท้องถิ่นกำหนด

ทั้งนี้ ยังมีการกำหนดใน ข้อ 15 ห้ามผู้ประกอบการหรือผู้ครอบครองโรงงานอุตสาหกรรมที่เป็นแหล่งกำเนิด มูลฝอยทั่วไปทั้งสิ่งของที่ไม่ใช้แล้วหรือของเสียทั้งหมดที่เกิดขึ้นจากการประกอบกิจการโรงงาน ของเสียจากวัตถุดิบ ของเสียที่เกิดขึ้นในกระบวนการผลิต ของเสียที่เป็นผลิตภัณฑ์เสื่อมคุณภาพ และของเสียอันตรายตามกฎหมายว่าด้วย โรงงาน ปะปนกับมูลฝอยทั่วไป

3) วิธีการขนมูลฝอยทั่วไป

กรณีหน่วยงานหรือบุคคลที่จะทำหน้าที่ในการจัดการมูลฝอย โดยบัญญัติไว้ที่ ข้อ 17 ว่ามีวิธีการอย่างใดบ้างต่อไปนี้

(1) แยกขนมูลฝอยทั่วไป หรือกำหนดวันในการขนมูลฝอยทั่วไปตามประเภทตามข้อ 5 หรือตามที่ราชการส่วนท้องถิ่นกำหนด

(2) จัดให้มีมาตรการควบคุมกำกับกับการขนมูลฝอยทั่วไปเพื่อป้องกันการลักลอบทิ้งมูลฝอยทั่วไป ตามที่รัฐมนตรีกำหนดโดยประกาศในราชกิจจานุเบกษา

(3) ใช้ยานพาหนะขนมูลฝอยทั่วไปที่มีลักษณะตามกฎหมายกำหนดไว้

ถ้าเป็นกรณีที่มีความจำเป็นในเรื่องการจัดการขยะ จะอยู่ในข้อ 19 หน่วยงานหรือบุคคลตามข้อ 4 วรรคหนึ่ง อาจจัดให้มี สถานีขนถ่ายมูลฝอยทั่วไปก็ได้ สถานีขนถ่ายมูลฝอยทั่วไปตามวรรคหนึ่ง ต้องเป็นไปตามหลักเกณฑ์และสุขลักษณะ ดังต่อไปนี้

(1) เป็นอาคารที่มีการป้องกันน้ำซึมหรือน้ำเข้า มีแสงสว่างและการระบายอากาศเพียงพอต่อการปฏิบัติงาน และมีขนาดเหมาะสมกับปริมาณมูลฝอยทั่วไปที่ต้องพักรอการขนถ่าย

(2) มีการป้องกันสัตว์และแมลงพาหะนำโรค ฝุ่นละออง กลิ่น เสียง ความสั่นสะเทือนหรือการดำเนินการที่อาจก่อให้เกิดเหตุรำคาญหรือผลกระทบต่อสุขภาพของประชาชนตามกฎหมายที่เกี่ยวข้อง

(3) มีระบบรวบรวมและบำบัดน้ำเสีย และน้ำทิ้งที่ระบายออกสู่ภายนอกเป็นไปตามเกณฑ์มาตรฐานคุณภาพน้ำทิ้งตามกฎหมายที่เกี่ยวข้อง เว้นแต่ อาคารที่ไม่ถูกบังคับให้มีระบบบำบัดน้ำเสีย

4) การกำจัดมูลฝอยทั่วไป

ข้อ 21 หน่วยงานหรือบุคคลตามข้อ 4 วรรคหนึ่ง ต้องดำเนินการกำจัดมูลฝอยทั่วไปดังต่อไปนี้

(1) กำจัดมูลฝอยทั่วไปโดยวิธีหนึ่งวิธีใดตามที่กำหนดในข้อ 22 โดยให้ศึกษาความเหมาะสม และความเป็นไปได้ก่อนทำการก่อสร้างระบบกำจัดมูลฝอยทั่วไป และมีมาตรการควบคุมกำกับ การดำเนินงานกำจัดมูลฝอยทั่วไปในแต่ละวิธีให้เป็นไปตามสุขลักษณะการจัดการมูลฝอยทั่วไป เพื่อป้องกันไม่ให้เกิดผลกระทบต่อสุขภาพของประชาชนและสิ่งแวดล้อม

(2) ไม่นำสิ่งของที่ไม่ใช่แล้วหรือของเสียทั้งหมดที่เกิดขึ้นจากการประกอบกิจการโรงงาน ของเสียจากวัตถุดิบ ของเสียที่เกิดขึ้นในกระบวนการผลิต ของเสียที่เป็นผลิตภัณฑ์เสื่อมคุณภาพ และของเสียอันตรายตามกฎหมายว่าด้วยโรงงาน มูลฝอยติดเชื้อ และมูลฝอยที่เป็นพิษหรืออันตราย จากชุมชน มากำจัดร่วมกับมูลฝอยทั่วไป

วิธีการจำกัด จะมีบัญญัติไว้ใน ข้อ 22 การกำจัดมูลฝอยทั่วไป ให้ดำเนินการตามวิธีหนึ่งวิธีใด ดังต่อไปนี้

- (1) การฝังกลบอย่างถูกหลักสุขาภิบาล
- (2) การเผาในเตาเผา
- (3) การหมักทำปุ๋ยและการหมักทำก๊าซชีวภาพ
- (4) การกำจัดแบบผสมผสาน
- (5) วิธีอื่นตามที่รัฐมนตรีกำหนดโดยประกาศในราชกิจจานุเบกษา

นอกจากพระราชบัญญัติการสาธารณสุข พ.ศ. 2535 แล้ว พระราชบัญญัติรักษาความสะอาดและความเป็นระเบียบเรียบร้อยของบ้านเมือง พ.ศ. 2535 มาตรา 34/3 โดยได้มีการแก้ไขเพิ่มเติมในปี พ.ศ. 2560 ซึ่งคล้ายกับมาตรา 20 พระราชบัญญัติการสาธารณสุข พ.ศ. 2535

รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยก็อาศัยอำนาจตามพระราชบัญญัติรักษาความสะอาดและความเป็นระเบียบเรียบร้อยของบ้านเมือง พ.ศ. 2535 ออกประกาศกระทรวงมหาดไทยเรื่อง การจัดการมูลฝอย พ.ศ. 2560 มีสาระสำคัญ ดังต่อไปนี้

1) การเก็บและขนมูลฝอย

ข้อ 7 ให้ราชการส่วนท้องถิ่นจัดให้มีภาชนะรองรับมูลฝอยไว้ในที่สาธารณะและสถานสาธารณะให้เพียงพอและเหมาะสมกับประเภท ปริมาณมูลฝอย และกิจกรรมในสถานที่นั้น โดยอย่างน้อยต้องมีภาชนะรองรับมูลฝอยทั่วไปและมูลฝอยที่เป็นพิษหรืออันตรายจากชุมชนและราชการส่วนท้องถิ่นต้องจัดให้เจ้าของหรือผู้ครอบครองสถานที่เอกชนที่เปิดให้ประชาชน เข้าไปได้ จัดให้มีภาชนะรองรับมูลฝอยดังกล่าวมาข้างต้น

ข้อ 8 ภาชนะรองรับมูลฝอยตามที่กล่าวมาในข้อ 7 ต้องมีลักษณะที่เหมาะสมกับการใช้งาน โดยมีสีเฉพาะสำหรับรองรับมูลฝอยแต่ละประเภท หรืออาจกำหนดข้อความหรือสัญลักษณ์อื่น ซึ่งแสดงถึงมูลฝอยประเภทนั้นไว้อย่างชัดเจนที่ภาชนะรองรับมูลฝอยแทนก็ได้ ดังนี้

- (1) สีน้ำเงิน สำหรับมูลฝอยทั่วไป
- (2) สีเขียว สำหรับมูลฝอยอินทรีย์
- (3) สีเหลือง สำหรับมูลฝอยนำกลับมาใช้ใหม่
- (4) สีส้ม สำหรับมูลฝอยที่เป็นพิษหรืออันตรายจากชุมชน

เพื่อความปลอดภัยอาจจัดภาชนะรองรับมูลฝอยตามวรรคหนึ่งให้มีลักษณะ โปร่งใสก็ได้

ข้อ 9 ให้ราชการส่วนท้องถิ่นประกาศกำหนดวัน เวลา สถานที่ และเส้นทางการเก็บและขนมูลฝอยให้ผู้ก่อให้เกิดมูลฝอยทราบล่วงหน้าเป็นเวลาพอสมควร ถ้าเกิดที่กรณีมีเหตุผลความจำเป็นทำให้ไม่สามารถเก็บและขนมูลฝอยตามประกาศในวรรคหนึ่งได้ ให้แจ้งผู้ก่อให้เกิดมูลฝอยทราบล่วงหน้าโดยวิธีหนึ่งวิธีใดภายในเวลาอันสมควร

กรณีในการเก็บและขนมูลฝอย ข้อ 10 การเก็บและขนมูลฝอยให้บรรจุไว้ในอุปกรณ์หรือยานพาหนะซึ่งกันน้ำและปิดอย่างมิดชิด รวมทั้งจัดการป้องกันไม่ให้มูลฝอย น้ำ หรือสิ่งอื่นอันเกิดจากมูลฝอยตกหล่นรั่วไหลออกจากอุปกรณ์หรือ ยานพาหนะนั้น และต้องดำเนินการอย่างรวดเร็ว โดยระมัดระวังไม่ให้เกิดผลกระทบต่ออาการจรจร สุขภาพ อนามัย หรือคุณภาพชีวิตของประชาชน

2) การกำจัดมูลฝอย

การกำจัดที่มีประโยชน์ คือ ข้อ 11 เพื่อประโยชน์ในการกำจัดมูลฝอย ให้คัดแยกมูลฝอยที่จัดเก็บได้ออกเป็นมูลฝอยที่ย่อยสลายง่าย มูลฝอยที่ย่อยสลายยาก และมูลฝอยที่ไม่ย่อยสลาย

ก่อนนำไปกำจัด ทั้งนี้ การกำจัดให้ทำตามความเหมาะสมกับลักษณะทางกายภาพและคุณสมบัติของมูลฝอยนั้น หรือสอดคล้องกับสภาพ ภูมิสังคม และระมัดระวังให้เกิดผลกระทบต่อประชาชน ชุมชน และสิ่งแวดล้อมน้อยที่สุด ทั้งนี้ ให้ราชการส่วนท้องถิ่นส่งเสริมและสนับสนุนให้ประชาชน และชุมชนมีส่วนร่วมและสามารถพึ่งพาตนเองในการกำจัดมูลฝอย ณ แหล่งกำเนิด

การกำจัดมูลฝอย ข้อ 12 การกำจัดมูลฝอย ให้ดำเนินการตามวิธีการหนึ่งหรือหลายวิธี ดังนี้

- (1) การฝังกลบอย่างถูกหลักสุขาภิบาล
- (2) การหมักทำปุ๋ยหรือก๊าซชีวภาพ
- (3) การกำจัดด้วยพลังงานความร้อน
- (4) การแปรสภาพเป็นเชื้อเพลิงหรือพลังงาน
- (5) วิธีอื่นตามที่กระทรวงมหาดไทยกำหนด หรือคณะกรรมการจังหวัดให้คำแนะนำ

การดำเนินการกำจัดมูลฝอยที่กล่าวมาข้างต้น คณะกรรมการจังหวัดอาจให้คำแนะนำ ราชการส่วนท้องถิ่น ตามที่เห็นสมควร

3) การดำเนินการใช้ และหาประโยชน์จากมูลฝอย

ข้อ 22 ให้คณะกรรมการจังหวัด หรือคณะกรรมการกลาง แล้วแต่กรณี ให้คำแนะนำแก่ราชการส่วนท้องถิ่นในการนำมูลฝอยที่จัดเก็บได้ไปดำเนินการใช้ หรือหาประโยชน์โดยวิธีการจำหน่าย จ่าย โอน ทั้งนี้ ให้คำนึงถึงศักยภาพ ต้นทุน ความคุ้มค่า และประโยชน์ของทางราชการ เป็นสำคัญ

นอกจากนี้ยังมีกำหนดไว้ในข้อ 23 ราชการส่วนท้องถิ่นร่วมกับผู้ได้รับมอบหมายอาจนำมูลฝอยที่จัดเก็บได้ไปดำเนินการใช้ หรือหาประโยชน์โดยวิธีการจำหน่าย จ่าย โอน ตามข้อ 22 และข้อตกลงในหมวด 3

ในเรื่องการจัดการขยะมูลฝอยดังที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้น ถ้ามีผู้ฝ่าฝืนโดยมีการทิ้งขยะมูลฝอย ก็ได้มีกฎหมายบัญญัติไว้ทั้งตามประมวลกฎหมายอาญา และตามพระราชบัญญัติที่บัญญัติเฉพาะเรื่องไว้ มีโทษ 2 ลักษณะ คือ โทษจำคุกหรือปรับ หรือทั้งจำคุกทั้งปรับ โดยเป็นโทษทางอาญา

สรุป กฎหมายเกี่ยวกับการควบคุมการใช้ถุงพลาสติกของผู้ประกอบการในประเทศไทย จะมีตั้งแต่กำหนดเป็นนโยบายของประเทศ โดยได้ไปบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ แล้วก็จะมีการนำไปดำเนินการออกกฎหมายลูกต่าง ๆ เพื่อให้สามารถนำไปปฏิบัติตามได้โดยง่ายในแต่ละหน่วยงาน ตามหน้าที่การรับผิดชอบ ตั้งแต่พระราชบัญญัติ ไปจนถึงกฎกระทรวง ประกาศ กระทรวง ข้อบัญญัติท้องถิ่น แต่ก็ยังไม่มีระเบียบบัญญัติเกี่ยวกับการควบคุมการใช้ถุงพลาสติกอย่าง

ชัดเจน มีเพียงเป็นร่าง Roadmap เอาไว้ยังไม่มีการออกเป็นกฎหมายมาบังคับใช้โดยเฉพาะเจาะจงกับพลาสติกประเภทที่ต้องห้ามใช้โดยเฉพาะ เพียงมีการกำหนดตามคำนิยามไว้ของคำว่า มูลฝอยเท่านั้น

อนึ่ง ประเทศไทยได้เริ่มมีการตระหนักถึงปัญหาและการจัดการขยะพลาสติก โดยปี ค.ศ. 2019 ตั้งเป้าลดและเลิกใช้พลาสติกบางประเภท เช่น พลาสติกหุ้มฝาขวดน้ำดื่ม ด้วยการใช้วัสดุทดแทนที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม แต่ก็ยังไม่ประสบความสำเร็จตามที่ตั้งเป้าหมายไว้ และปี ค.ศ. 2022 ตั้งเป้าว่าจะเลิกใช้พลาสติกประเภทถุงพลาสติกหูหิ้ว กล่องโฟมบรรจุอาหาร แก้วพลาสติกแบบบางใช้ครั้งเดียวทิ้ง และหลอดพลาสติก⁹³

จากการที่ได้ศึกษามาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับการควบคุมการใช้ถุงพลาสติกของผู้ประกอบการในเขตพื้นที่นิคมอุตสาหกรรมทั้งจากต่างประเทศและในประเทศไทย บทที่ 3 สามารถสรุปได้ว่า ประเทศญี่ปุ่นจะมีวิธีการจัดการขยะ โดยคนญี่ปุ่นทุกคนมีส่วนร่วมในการรับผิดชอบการจัดการขยะประกอบกับกฎหมายซึ่งนำมาใช้บังคับอย่างมีประสิทธิภาพ และส่งเสริมการใช้ซ้ำและนำกลับมาใช้ใหม่ของผลิตภัณฑ์ต่าง ๆ โดยคำนึงถึงหลัก 3R (Reduce, Reuse, Recycle) มีการออกกฎหมายเฉพาะตามลักษณะของผลิตภัณฑ์ เช่น การคัดแยกขยะ จัดเก็บภาณีถุงพลาสติก กฎหมายรีไซเคิลภาชนะและบรรจุภัณฑ์ เป็นต้น ส่วนสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีจะมีกฎหมายควบคุมขยะมูลฝอยทุกภาคส่วนของประเทศและคนในประเทศต้องคัดแยกขยะก่อนทิ้งทุกครั้ง เป็นธรรมเนียม เก็บภาณีรีไซเคิลจากร้านค้าทุกร้านที่มีถุงพลาสติกแจก มีระบบมัดจำค่าขวดพลาสติกที่กระตุ้นให้ผู้บริโภคส่งคืนขวดเพื่อนำมารีไซเคิลต่อไป ในส่วนของประเทศไทยไม่มีกฎหมายควบคุมไว้ชัดเจนเกี่ยวกับเรื่องนี้ มีเพียงนโยบายจากภาครัฐหรือขอความร่วมมือเชิงสมัครใจ และ ณ ปัจจุบันได้มีการจัดทำร่าง Roadmap การจัดการขยะพลาสติก พ.ศ. 2561-2573

⁹³ BrandAge Team. (2562). *ตื่นตัวทั่วโลก ส่งนโยบายรัฐในการจัดการและลดพลาสติกของต่างชาติ*. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก: <https://www.brandage.com/article/13031/plastic>. [2564, 18 มิถุนายน].